

---

 18 november.

Debatter m. m.

Onsdagen den 18 november.

Sid.

Svar på interpellationer av herr Birke ang. tillämpningen av överenskommelsen om frivillig bostadsfördelning och herr Dahlén ang. vissa ändringar av samma överenskommelse	3
Svar på fråga av herr Christenson i Malmö ang. försöksverksamhet på televisionens område	19
Svar på interpellationer av:	
herr Gustafson i Göteborg i anledning av förslag att förlägga ett ångkraftverk till Stenungsund	22
fröken Karlsson ang. behovet av lokaler för skolsociala anordningar m. m.	30
Interpellationer av:	
herr Agerberg ang. handläggningen av sjöregleringsmål	36
herr Nygren ang. importregleringen för linolja m. m.	38

Onsdagen den 18 november.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 7, den 10 och den 11 innevarande november.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Till andra kammarens kansli, riksdagshuset, Stockholm.

Riksdagsman Karl Olof Carlsson, Bakeröd, Ljungskile, är på grund av muskelreumatism oförmögen inställa sig till riksdagsarbete fr. o. m. 16/11 t. o. m. 25/11 1953, vilket härmed intygas.

Bakeröd 16/11 1953.

Wilh. Ivarsson,
prov.-läk.

Härmed intygas att riksdagsman Axel Rubbestad skadat vänster knä vid en olycka den 10/11 1953, och nu på grund av smärta, svullnad och utgjutning är förhindrad att delta i riksdagens sammanträden fr. o. m. 17/11 till den 29/11 1953.

Vänersborg den 17/11 1953.

Torsten M. Beckman,
överläkare,

Kammaren beviljade herrar Carlsson i Bakeröd och Rubbestad ledighet från riksdagsgöromålen under de i respektive läkarintyg angivna tidsperioderna.

§ 3.

Svar på interpellationer ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, erhöll på begäran ordet för att i ett sammanhang

besvara dels herr Birkes interpellation angående tillämpningen av överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen, dels ock herr Dahléns interpellation angående vissa ändringar av överenskommelsen om frivillig bostadsfördelning och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herrar Birke och Dahlé till mig riktat vissa frågor rörande den frivilliga behovsprövningen vid fördelningen av lediga bostadslägenheter.

Jag vill då först med några ord erinra om hur denna behovsprövning har tillkommit och vad den innebär. Förslag i ämnet framlades av hyresregleringskommittén i dess i fjol höst avgivna betänkande nr I. Kommittén konstaterade, att det förelåg ett trängande behov av åtgärder, som kunde bereda barnfamiljerna och yngre gifta eller förlovade par en mera gynnad ställning i konkurrensen om lediga bostäder. Det ansågs nämligen att fastighetsägarna bland annat av ekonomiska skäl hade visat en markerad benägenhet att icke hyra ut lägenheter till sådana bostadssökande. Kommittén fann, att man borde kunna komma till rätta med problemet på endera av två vägar, genom lagstiftning eller genom frivilliga överenskommelser med fastighetsägarorganisationerna. Kommittén hade under sitt arbete trätt i kontakt med följande organisationer, nämligen Sveriges fastighetsägareförbund, Svenska byggnadsindustriförbundet, HSB, Svenska riksbyggen och Sabo. Samtliga hade förklarat sig villiga att söka förmå sina medlemmar att följa vissa riktlinjer, som uppdragits vid överläggningar mellan kommittén och organisationerna. Riktlinjerna innebar i korthet, att lägenheter om ett rum och kök, som icke vore påtagligt olämpliga

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

som familjebostäder, skulle upplåtas till hushåll om minst två personer och lägenheter om två eller flera rum och kök till hushåll om minst tre personer. Dessa normer avsåg icke lägenhetsbyten. Det var vidare icke meningen att upphäva äldre överenskommelser om rätt för kommunal bostadsförmedling att anvisa sökande till lediga lägenheter eller att hindra att sådana överenskommelser framdeles inginges. Kommittén ansåg sig sakna anledning att uttala sig om efter vilka riktlinjer förmedlingarna borde handha uthyrningen. Dispens från de uppställda normerna skulle i viss utsträckning kunna lämnas av lokala organ, uthyrningsnämnder, som skulle inrättas av fastighetsägarföreningarna. I valet mellan lagstiftning och utvägen med frivilliga överenskommelser förordade kommittén — om ock med viss tvekan — den sistnämnda.

Propositionen i ämnet, nr 151, till årets riksdag, anslöt sig till kommitténs förslag och förordade alltså, att ett försök skulle göras med en frivillig behovsprövning. Detta blev också riksdagens beslut. Senare träffades vid sammanträde med fastighetsägarorganisationerna under ordförandeskap av en av regeringen utsedd förhandlare definitiv överenskommelse om behovsprövning efter de förut angivna riktlinjerna. Vid förhandlingarna uppdrogs närmare regler för dispensgivningen och beslöt organisationerna inrätta ett gemensamt organ, Centralrådet för bostadsfördelning. Detta skall bl. a. ombesörja den gemensamma propagan- dan. Organisationerna utsände vid månadsskiftet augusti—september i år appeller till sina medlemmar och redogjorde däri för de överenskomna fördelningsprinciperna. Organisationerna har förbundit sig tillämpa dessa principer, om så finnes påkallat, till och med den 30 juni 1956.

Herr Birke frågar nu, om jag anser det stå i överensstämmelse med den

frivilliga karaktären av överenskommelsen om bostadsfördelning att genom olika slag av prickningar tvinga fastighetsägarna till överenskommelsens efterlevnad.

Härpå vill jag svara, att statsmakterna icke vid något tillfälle tagit initiativ till eller uttryckt önskemål om några sanktioner för att förmå organisationernas medlemmar att följa de överenskomna normerna. Frågan om sanktioner har sålunda icke berörts vare sig vid de förhandlingar, som hyresregleringskommittén fört med organisationerna, eller vid de senare, slutliga förhandlingarna. Och varken i kommitténs betänkande eller i propositionen har några sanktioner förordats. Ej heller i vederbörande utskottsutlåtande under riksdagsbehandlingen har frågan berörts.

Vad interpellanten åsyftar torde vara ett uttalande, som fällts vid en presskonferens av en representant för Sveriges fastighetsägareförbund. Denne lär ha yttrat, att förbundet hade medel att förmå fastighetsägarna att följa förbundets rekommendationer.

Jag vill med anledning därav säga, att om organisationerna, för att kunna efterkomma sina utfästelser, anser det nödvändigt att tillgripa sanktioner i en eller annan form mot tredskande medlemmar, så är detta en organisationernas interna angelägenhet, som icke bör föranleda något ingripande från statsmakternas sida.

Herr Birke frågar vidare, om jag har uppmärksamheten riktad på den bristande överensstämmelse, som råder mellan bostadsförmedlingarnas och uthyrningsnämndernas fördelningsnormer.

Herr Birke torde syfta på det förhållandet, att bostadsförmedlingarna uppges icke lämna barnfamiljer och nygifta ett lika utpräglat företräde till lediga lägenheter, som följer av organisationernas fördelningsnormer.

Vid en diskussion av dessa frågor

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

måste man hålla i minnet, att bostadsförmedlingarna inte är parter i den slutna överenskommelsen om frivillig behovsprövning. Vidare måste man beakta, att även om överenskommelsen formellt sett omfattar alla lägenheter, så kommer det likväl i praktiken att bli så, att bostadsförmedlingarna främst kommer att syssla med det nybyggda bostadsbeståndet under det att uthyrningsnämnderna i regel endast kommer att få befattning med äldre fastigheter. Som jag redan nämnt avser nämligen den frivilliga behovsprövningen icke att upphäva äldre överenskommelser om rätt för kommunal bostadsförmedling att anvisa sökande till lediga lägenheter, och på de flesta större orter har bostadsförmedlingarna redan nu skaffat sig ett mer eller mindre fullständigt grepp över nyproduktionen. Deras möjligheter att anvisa sökande till lediga lägenheter i äldre hus är däremot små.

Man måste vidare komma ihåg, att det numera byggs lägenheter om ett rum och kök i mycket mindre utsträckning än tidigare. De nya husen har därför en annan lägenhetssammansättning än de äldre.

Även med allt beaktande av barnfamiljernas och de nygiftas svårigheter att finna bostad skulle det likväl föra för långt att låta dessa ensamma disponera över alla nybyggda lägenheter av den storlek som nu är i fråga. Av flera skäl är det nödvändigt att låta någon del av de nya lägenheterna uthyras till andra sökande. I fråga om det äldre fastighetsbeståndet åter har hyresregleringskommittén påvisat, att en betydande minskning i boendetätheten inträtt. Antalet barnfamiljer är med andra ord där ganska litet. Samtidigt får man hålla i minnet, att det är relativt sällan som lägenheter blir lediga i dessa hus. Det är därför angeläget, att så många som möjligt av dessa lediga lägenheter upplåtes till barnfamiljer respektive makar. Någon

risk att i dessa hus skulle uppstå en alltför stor anhopning av barnfamiljer föreligger uppenbarligen icke.

Jag vill emellertid tillägga, att mindre orter i regel saknar kommunal bostadsförmedling. Det förekommer också, att endast en del av de nybyggda lägenheterna står till förmedlingens disposition. I dessa fall kommer alltså den frivilliga bostadsfördelningen att omfatta även nybygggena. Å andra sidan har bostadsförmedlingarna i någon utsträckning tillförsäkrat sig möjlighet att anvisa hyressökande även till lägenheter i äldre hus. Naturligtvis är det önskvärt, att i stort sett samma fördelningsprinciper blir tillämpliga vid uthyrning av likartade lägenheter, vare sig uthyrningen kommer till stånd efter anvisning av bostadsförmedlingen eller med tillämpning av den frivilliga överenskommelsen. Någon anledning att befara någon mera väsentlig oöverensstämmelse mellan bostadsförmedlingarnas principer och frivilliglinjens finnes emellertid icke. Förmedlingarna har hittills ansett det angeläget att tillgodose de socialt mest behjärtansvärda behoven, och jag utgår från att förmedlingarna även framdeles kommer att låta denna princip vara vägledande för sin verksamhet. I fråga om den frivilliga behovsprövningens tillämpning i nybyggda hus är vidare att märka, att dispens kan medges, om antalet barnfamiljer annars skulle bli alltför stort. De uppgifter, som förekommit i tidningspressen om ett motsatsförhållande mellan bostadsförmedlingarna och centralrådet, torde vara betydligt överdrivna och delvis vilseledande. Underhandlingar pågår för närvarande mellan centralrådet och förmedlingarna, och jag saknar därför anledning att nu ytterligare uppehålla mig härvid.

Jag vill dock framhålla, att man bör akta sig för att överdriva de olägenheter, som uppstår genom att barnfamiljerna i första hand beredes bostä-

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

der. En- och tvåbarnsfamiljerna är de helt dominerande familjetyperna medan flerbarnsfamiljerna är relativt få. Även om så gott som samtliga lägenheter i en fastighet upplåtes till familjer med ett eller två barn, skapas därigenom inga »barnrikehus». Den termen avser nämligen det speciella slag av kategorihus, som uppfördes i slutet av 1930-talet och början av 1940-talet. Lägenheterna i dessa hus uthyrdes vanligen till synnerligen barnrika familjer. I allmänhet gällde det familjer med minst tre barn; ofta var det fråga om familjer med fyra, fem eller ännu fler barn.

Jag övergår härefter till de av herr Dahléns väckta spörsmålen.

Interpellanten frågar till en början, om jag har för avsikt att medverka till sådan ändring av överenskommelsen om frivillig bostadsanvisning, att viss ökning av barnfamiljernas möjlighet att erhålla lämplig bostad uppnås utan olycklig anhopning av barnrikeområden.

Svaret på denna fråga ligger delvis i det redan anförda. Bostadsförmedlingarna har sålunda sedan länge strävat efter att tillgodose särskilt barnfamiljerna. På de flesta större orter kan bostadsförmedlingen disponera över flertalet lägenheter i det nybyggda fastighetsbeståndet. Däremot är förmedlingarnas möjligheter att anvisa sökande till lediga äldre lägenheter små. Som en följd härav gör sig trycket från barnfamiljerna särskilt starkt kännbart på den marknad, som representeras av de nya lägenheterna. Den frivilliga behovsprövningen vill nu öppna det äldre fastighetsbeståndet för barnfamiljerna. Det är att hoppas, att trycket från deras sida på de nybyggda fastigheterna härigenom skall i någon mån minska. Å andra sidan behöver man — som jag nyss utvecklat — icke befara en alltför stor anhopning av barnfamiljer i de äldre husen. Man kan därför säga, att själva grundtanken

bakom den frivilliga behovsprövningen är den av interpellanten angivna, nämligen att öka barnfamiljernas möjlighet att erhålla lämplig bostad utan anhopning av dessa familjer inom särskilda områden.

Herr Dahléns frågor vidare, om jag har för avsikt att medverka till sådan ändring av överenskommelsen att gifta utan barn och personer, som önskar ingå äktenskap, får möjlighet att hyra 2-rummare och ensamstående personer 1-rummare. Uppenbarligen vill interpellanten med dessa uttryck förstå lägenheter om två rum och kök respektive ett rum och kök.

Interpellanten berör här själva kärnpunkten i fördelningsnormerna. Vi måste hålla i minnet, att lägenheterna om ett rum och kök utgör nära $\frac{1}{3}$ av hela bostadsbeståndet i orter med över 20 000 invånare. Lägenheterna om två rum och kök utgör i sin tur nära 30 % av samma bostadsbestånd. Om 1-rummarna undantas från fördelningen skulle detta därför innebära ett allvarligt intrång i den företrädesrätt som bör tillkomma barnfamiljerna och makar m. fl. Man måste likaledes besinna, att om barnfamiljerna inte finge företräde till 2-rummarna utan nödgades konkurrera om dem med barnlösa makar m. fl., så skulle barnfamiljernas ställning bli avsevärt försvagad. De lägenheter, som de skulle ha ensamrätt till, eller 3-rummarna och större lägenheter, utgör nämligen bara omkring 19 %, alltså inte ens $\frac{1}{5}$ av hela lägenhetsbeståndet.

Jag vill vidare erinra om att dessa spörsmål ingående diskuterades här i riksdagen i våras. Samma önskemål, som nu framföres av herr Dahléns, hade då framförts i motioner av herrar Bergwall och Ohlson samt av herr Svensson i Ljungskile m. fl. Tredje lagutskottet, vars utlåtande i ämnet godkändes av riksdagen, anförde på denna punkt följande.

De av hyresregleringskommittén för-

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

ordade behovsprövningsnormerna är resultatet av ingående undersökningar och överbegäranden om vad som kräves för att förverkliga målsättningen om en mera önskvärd fördelning av ledigblivna bostäder. Motionärernas yrkande om ändringar i normerna är i själva verket så vittgående, att ändringarnas genomförande kan befaras äventyra nämnda målsättning. Så som yrkandet formulerats synes det därför icke böra biträdas. Över huvud taget torde man icke våga tänka sig generella modifieringar av de föreslagna fördelningsprinciperna.

Detta yttrades som sagt av utskottet i våras. Såvitt jag kan finna har sedan dess icke inträffat något, som bör föranleda till ett annat ställningstagande.

Jag vill till sist framhålla, att de normer, som uppställts för den frivilliga behovsprövningen, vid första påseendet kan synas vara ganska stränga. Som påpekats i skilda sammanhang kan emellertid under vissa förutsättningar avvikelser medges från normerna. Särskild hänsyn tas sålunda till dem, som har skiftarbete, till dem som på grund av sjukdom eller ålderdom behöver ha hembiträde eller vårdarinna boende i lägenheten, till dödsbodelägare som vill övertaga avliden anförvants lägenhet, till dem som förrättar arbete i hemmet och därför behöver särskilt arbetsrum och till många andra. Jag vill här särskilt fästa uppmärksamheten på att dispens kan medges, om bostadsläget på en ort visar sig vara sådant att en strikt tillämpning av normerna icke är behövlig. Skulle en mera allmän lättnad i läget inträda, bör givetvis normerna modifieras över lag. Självfallet kommer regeringen att följa utvecklingen på detta område med uppmärksamhet.

Härpå anförde:

Herr DAHLÉN (fp): Herr talman! Först ber jag att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation.

När jag nu går att framföra några reflexioner skall jag försöka undvika att gå in på det som herr Birke i sin interpellation berört i annan mån än det sammanfaller med det jag har haft att andraga.

Bakgrunden till min interpellation var ju uttalanden från centralrådet för bostadsfördelning angående hur den här överenskommelsen skulle tillämpas och den reaktion härpå som gav sig till känna från olika håll i landet.

Det förefaller mig nog som om statsrådet i sitt interpellationssvar diskuterade den här frågan i någon mån i lufttomt rum, skilt från denna världens split och kiv. Han säger i slutet av sitt interpellationssvar att ingenting har hänt som skulle göra det nödvändigt att fundera på saken en gång till. Har avsikten alltså varit att få bort den här debatten så mycket som möjligt från det som har hänt sedan sist, ber jag att få gratulera — inte endast tacka således — ty här har statsrådet verkligen lyckats att se bort från den diskussion som pågår.

Statsrådet förbigår såvitt jag kan se de två kärnpunkterna i det nya läget. Den ena är kvar sedan diskussionen i våras, nämligen att vi behöver se till att vi kan hjälpa barnfamiljerna på bättre sätt att få lägenheter utan en olycklig anhopning av barnfamiljer i nybyggda områden. Den andra punkten är överenskommelsens alltför negativa hållning till ensamstående makar utan barn, d. v. s. i regel nygifta, och deras möjligheter att få lägenheter. Den senare synpunkten berördes ju i en motion från vårt håll i våras, såsom herr statsrådet anför.

Om man ser på hur det ligger till för närvarande, gäller det att återigen fråga sig: Om överenskommelsen angående frivillig bostadsanvisning skall följas, uppstår det då inte risk för en olycklig anhopning av barnfamiljer i nybyggda områden?

Överenskommelsen innebär, som

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

statsrådet anför, beträffande nyproduktionen att det kan tänkas bli så för det första i orter som inte har kommunal bostadsförmedling, i den mån det finns sådana där överenskommelsen skall hållas — det går jag inte in på — och för det andra där den kommunala bostadsförmedlingen inte behärskar hela nyproduktionen. Här medger statsrådet att det *kan* tänkas risker av den art jag här har påtalat.

Eftersom enrummare inte produceras i så stor utsträckning nu som tidigare — vilket åtminstone jag hälsar med tillfredsställelse — kommer ett strikt följande av överenskommelsen att innebära att barnfamiljer och andra makar — och dessa är i regel nygifta som enligt naturens ordning i de flesta fall ganska snart kommer att få barn — kommer att få den alldeles överväldigande delen av bostadsbeståndet i nybyggda områden.

Att en förbättring för barnfamiljerna är nödvändig, därom behöver vi inte tvista, det är uppenbart, men frågan är om man inte i överenskommelsen har gått för långt.

Vilka olägenheter skulle det bli, utöver det allmänna uttalandet att man inte bör ha för många barnfamiljer i nybyggda områden? En av ombudsmännen i Hyresgästföreningen i Stockholm är kanske vittnesgill, möjligen mer för statsrådet än för mig. Han har sagt:

»Systemet med den frivilliga behovsprövningen av bostadssökande kommer inte att kunna tillämpas i de nybyggda områden i Stockholm, Göteborg och Malmö. Det måste, om systemet tillämpas, bli barnfamiljer i nästan varenda ny lägenhet. Detta leder till att behovet av skolor, barndaghem, barntädgårdar, mödravårdscentraler etc. kommer att bli oerhört mycket större än vad man hittills beräknat. Hela planeringen av de nya förorterna ställs på huvudet. För de stora städerna blir det ett svårt ekonomiskt problem att bygga så många

fler skolor och sociala institutioner än vad man hittills gjort i nya områden.»

Vid sammanträde med styrelserna för bostadsförmedlingarna i Stockholm, Göteborg och Malmö framgår det av protokollet att de kom fram till ungefär enahanda ståndpunkter.

Nu kanske statsrådet vill försvara sig med att överenskommelsen inte skall gälla bostadsförmedlingarna. Trots att statsrådet understryker detta i sitt interpellationssvar, verkar det som om han ändå glömt bort en del saker och gjort det litet för enkelt för sig. Jag skulle vilja framhålla, att centralrådet för bostadsfördelning, som skall sköta om dessa saker, i sin skrivelse till bostadsförmedlingarna har uttalat följande: »Med hänsyn till statsmakternas inställning anser sig centralrådet kunna förutsätta att bostadsförmedlingarna vid lägenhetsanvisningar till bostadssökande i huvudsak följa de normer, som fastighetsägarna åtagit sig att iakttaga vid uthyrning av ledigbivna lägenheter.»

Men inte nog därmed. Vidare har representanter för centralrådet senare i pressen upprepat denna sin uppfattning. Ordföranden i centralrådet sade: »Det är uteslutet att fastighetsägarna och bostadsförmedlingarna vid uthyrning av bostäder skulle följa skilda linjer». Såvitt framgår av uttalandena måste detta gälla nyproduktionen. Så har det uppfattats i varje fall, och någon dementi har jag trots ihärdigt letande inte kunnat se publicerad.

Om jag nu frågade statsrådet om han trots allt frångått sin uppfattning från i våras, att överenskommelsen inte berör de kommunala bostadsförmedlingarna, skulle statsrådet säkert svara nej under hänvisning till sitt interpellationssvar. Men då kommer ju helt naturligt frågan: Vilka åtgärder har då statsrådet vidtagit för att skingra den oklarhet, som enligt hans mening måste ha uppstått efter centralrådets skrivelse och efter det att ordföranden och

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

vice ordföranden i rådet uttalat att förmedlingarna skall följa överenskommelsens regler? Den frågan kan ju statsrådet inte gärna komma ifrån genom att hänvisa till att förhandlingar pågår — vilket han gör i interpellationssvaret.

Uttrycket »förhandlingar pågår» verkar med den kännedom jag har också litet egendomligt. Den största bostadsförmedlingen i landet har av centralrådet inbjudits till ett sammanträde i nästa vecka, och finns det ingen annan täckning för påståendet — jag reserverar mig, ty jag känner inte till det — är uttrycket »förhandlingar pågår för närvarande» inte särskilt adekvat.

Statsrådet har vitsordat att bostadsförmedlingarna i stort sett tillämpar den sociala bedömning, som vi alla anser bör tillämpas vid uthyrning av lägenheter. Men då frågar man sig: Vad skall då förhandlingarna mellan centralrådet och bostadsförmedlingarna syfta till? Jag förutsätter att syftet inte är att bostadsförmedlingarna skall ta mindre hänsyn till barnfamiljerna, utan det måste väl vara en önskan att bostadsförmedlingarna skall lägga om sin politik. Det har de själva förklarat vara olyckligt, om det skulle ske i riktning mot överenskommelsens regler, och jag delar bostadsförmedlingarnas synpunkt att det säkert skulle vara olyckligt. Är det bara för att tala om att de av statsrådet påpekade dispensmöjligheterna finns även för bostadsförmedlingarna, om de följer överenskommelsens regler? Eller är det kanske så att centralrådet vill ha fastslaget, att bostadsförmedlingarna inte kommer att ändra på sin uthyrningspraxis, medan fastighetsägarna för de nybyggda områdena skulle vara bundna av den restriktiva överenskommelsen? Det vore ju onekligen anmärkningsvärt, om dessa grupper skulle behandlas så olika.

Det vore alltså intressant att få veta, vad ämnet för de förestående förhandlingarna är. Jag föreställer mig att

statsrådet i riksdagen inte gärna kan säga, att han inte kan lämna besked om vad diskussionen skall röra sig om. Det borde inte behöva vara någon hemlighet. Det behöver skapas klarhet om bostadsförmedlingarnas ställning och om huruvida de enskilda fastighetsägarna skall diskrimineras, när de arbetar under i huvudsak jämförbara förhållanden med förmedlingarna.

I detta sammanhang skulle jag också vilja fråga, vilka upplysningar om arbetets handläggning, som uthyrningsnämnderna har fått av centralrådet. I varje fall känner jag till en uthyrningsnämnd, som över huvud taget inte fått något som helst besked, trots att sådant tidigare ställts i utsikt i skrivelse från centralrådet till bostadsförmedlingarna.

Min första fråga i interpellationen gick ut på att vädja till statsrådet att medverka till ändring i överenskommelsen, så att barnfamiljerna i förhållande till läget före överenskommelsens ikraftträdande fick lättare att få lägenheter utan att man skapade risk för olycklig anhopning av barnfamiljer i nybyggda områden. Denna fråga har statsrådet tolkat som om jag ville en sådan förändring i förhållande till läget *efter* överenskommelsens ikraftträdande. Jag medger att frågan var oklart formulerad och har därför ingenting att anmärka på statsrådet för hans svar ur den synpunkten. Men den fråga som jag avsåg kvarstår. Anser inte statsrådet efter allt som har hänt, att det vore lämpligt att en jämkning åstadkommes, som leder till det av mig anförda syftet? Jag skulle gärna vilja ha ett mycket direkt svar härpå.

Min andra fråga var, om statsrådet hade för avsikt att medverka till sådan ändring i överenskommelsen att gifta utan barn och personer, som önskar ingå äktenskap, får möjligheter att hyra tvårummare och ensamstående personer enrummare. Detta överensstämmer med den motion, som fram-

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

fördes från folkpartihåll i våras. Statsrådet slätade över på den punkten och gick vidare. Jag beklagar denna ovillighet. Men i detta sammanhang skulle jag gärna vilja höra statsrådets uppfattning på en punkt, som är mycket intimt förknippad med frågan om överenskommelsens följande.

Det är ju så, att ensamstående och familjer utan barn kan få statslån för byggande av eget hem, som kan rymma tre, eventuellt fyra rum, vilket i och för sig inte är orimligt, men andra, som inte har råd och inte anser sig ha möjlighet att skaffa sig ett eget hem, skall av en överenskommelse som tillkommit under statens medverkan i vissa fall hindras att få en tvårumslägenhet. Visar inte detta, herr statsråd, att överenskommelsen är felkonstruerad? Man kan inte behandla människor så olika därför att de har olika ekonomiska förutsättningar. Den ene kan tänka sig, att bygga sig ett eget hem, en villa, den andre kan det inte. Statsmakterna bör inte på detta sätt diskriminera den ena gruppen.

Såvitt jag förstår är det orimligt att ensamstående inte fått en markerad plats i överenskommelsen och att det inte uttalats att nygifta skall kunna beredas möjlighet att få tvårummare. Dispensvägen, som statsrådet flitigt hänvisar till, är enligt min mening otillräcklig. Därför vädjar jag verkligen till statsrådet att ta upp denna fråga till förnyad prövning. Det går inte att säga att ingenting har hänt.

Herr **BIRKE** (h): Herr talman! Jag skall be att få tacka herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet för det svar som jag har fått på min interpellation.

Jag skall inte här gå in på någon principdebatt om bostadsfrågan, ty vi får ju tillfälle att återkomma till den saken i annat sammanhang. Jag skall endast hålla mig till de två frågor, som jag har ställt till herr statsrådet.

Den första frågan gällde, om justitieministern ansåg att det kunde vara befogat att man inom den frivilliga överenskommelsen hade ett pricknings-system. Jag syftar, som justitieministern mycket riktigt antydde, på ett uttalande på en presskonferens. Nu säger justitieministern, att uttrycket har fällts av en person som är representant för fastighetsägareförbundet, och därför kan inte statsmakterna ingå på detta.

Jag vill emellertid göra kammaren uppmärksam på att uttalandet gjorts på en av centralrådet anordnad presskonferens av en ledamot från centralrådet och därför hade officiell karaktär. Det är ganska naturligt, att man får det intrycket, att det är centralrådets uppfattning, allra helst som inte någon ledamot av centralrådet motsade uttalandet. Det är väl ganska vanligt, att i en sådan situation uppfattas saken på det sättet, och det har jag också gjort. Därför tycker jag, att svaret på den punkten inte är tillfredsställande.

Den andra frågan är, huruvida justitieministern med uppmärksamhet följer den bristande överensstämmelse, som råder mellan bostadsförmedlingarnas och uthyrningsnämndernas fördelningsnormer. På det svarar justitieministern, att de uppgifter, som har förekommit i tidningspressen om motsatsförhållanden på detta område, är överdrivna och vilseledande. Jag tror inte att det är så i verkligheten. Jag vill inte tvista med statsrådet om vilken uppfattning som kan vara riktig, den som han har givit tillkänna eller den jag har, nämligen att motsättningar förefinnes. Utvecklingen får väl visa, vilken av oss som har den rätta uppfattningen, om det sålunda inte i verkligheten existerar allvarliga motsättningar här.

Det är ju ännu inte klart, hur bostadsförmedlingarna skall arbeta. Det är riktigt, att de inte är part i målet, men den erfarenhet, som bostadsför-

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

medlingarna har, tycker jag inte har kommit riktigt till uttryck i detta samarbete. Man vet inte efter vilka normer de arbetar.

I slutet av interpellationssvaret säger statsrådet, att när förhållandena blir sådana, att det blir en mera allmän lättnad, kommer dessa normer att modifieras. Jag vill ställa den frågan till statsrådet: Är det bara meningen, att de skall modifieras? Är det inte tänkbart, att bestämmelserna kan upphävas? En sådan lösning skulle naturligtvis ur de synpunkter jag företräder vara mera ägnad att öka tillfredsställelsen på detta område. Det parti jag tillhör, nämligen högern, har ju inte trott på eller röstat för bostadsransonering. Därför ställer jag frågan, om statsrådet vill medverka till att upphäva dessa bestämmelser.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **ZETTERBERG**: Herr talman! Jag kan fatta mig ganska kort, ty båda de ärade interpellanterna har i stort sett berört saker och ting, som jag redan i mitt interpellationssvar har tagit upp till behandling. Jag skulle emellertid vilja göra några tillägg på ett par punkter.

Herr Dahlné både började och slutade med att tala om att saken kommit i ett nytt läge sedan i våras. När han skulle tala om vari det nya bestod, kunde jag inte få klart för mig annat än att han tog fram, icke en statistik av sakliga förändringar utan precis samma motivering, som ifrån hans partis sida hade framförts mot förslaget i våras och som då underkändes av utskottet och riksdagen.

Helt allmänt skulle jag vidare vilja för både honom och herr Birke särskilt understryka, att centralrådet inte är ett statligt organ. I överensstämmelse med riksdagens beslut har staten hjälpt till med starten genom att ställa en person till förfogande för de preliminära överläggningarna. Emellertid är detta en

rent privat organisation för fastighetsägarna, och regeringen kan och bör inte ta något ansvar för om någon ledamot av centralrådet, som här var fallet, på en presskonferens gör ett uttalande. Det får stå för hans och eventuellt för rådets och fastighetsägarnas räkning.

Med anledning av de missförstånd och eventuella svårigheter, som kan ha uppkommit i förhållandet mellan å ena sidan centralrådets arbete och å andra sidan bostadsförmedlingarnas arbete, vill jag utöver vad jag förut har sagt understryka, att de i mycket stor utsträckning arbetar med olika slags fastigheter. Fastighetsbeståndet är olika. Lägenhetsfördelningen är olika i gamla och i nya hus. I ett nytt hus bli ju alla lägenheterna på en gång lediga, medan det droppar en och annan lägenhet i de äldre husen. Dessa omständigheter gör att det är vissa skillnader i sak, som kan föranleda en sakligt sett olika behandling. Men som jag också sagt i mitt interpellationssvar är det naturligtvis ett intresse, att lika fall behandlas lika, och de överläggningar, som nu är aktuella, avser just att försöka åstadkomma en sådan likartad behandling. Jag kanske inte uttryckte mig riktigt tydligt, när jag använde orden pågående förhandlingar. Det förhåller sig så, att vad som hittills har skett är en skriftväxling mellan centralrådet och bostadsförmedlingarna. De personliga överläggningar, som sedan skall hållas, tar sin början på måndag. Jag har hört sägas, även om jag betonar, att det inte är statsmakterna som driver saken, att förhandlingarna särskilt skall gå ut på att diskutera förhållandena vid de nya husen, som ju bostadsförmedlingarna har hand om, och där, som jag sade, förhållandenas egen natur kan påkalla en annan behandling än beträffande de då och då ledigblivna lägenheterna i äldre hus.

Vidare frågade herr Dahlné, om jag ansåg, att jämkningar — om jag förstod

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

honom rätt — omedelbart borde göras i den överenskommelse som är träffad. Jag kan inte finna, att det finns någon anledning att göra sådana, när överenskommelsen ännu knappast hunnit bli tillämpad och innan några sakliga förändringar har skett. På den punkten var det särskilt två ting, som herr Dahln tryckte på. Det ena var en jämförelse med egnahem, där ju en ensamstående liksom en familj kan få större bostadsutrymme, om han bygger en villa än om han hyr en lägenhet. Det är väl ändå alldeles omöjligt att säga, att de fallen skall behandlas precis lika, så att den som hyrt en lägenhet skall vara lika berättigad, i den mån statsmakterna över huvud taget har med det att skaffa, att få samma rumsutrymme som när det byggs egnahem, eventuellt med hjälp av statliga medel. Det är väl alldeles självklart att sådana fall måste bedömas efter andra grunder. En egnahemsbyggnad skall ju stå i 60—70 år och har därför en helt annan och mera permanent karaktär. De frivilliga och, som jag hoppas, kortvariga bostadsfördelningsprinciperna är avsedda att vara av tillfällighetskaraktär.

Det andra argumentet i samband med egnahemmen, som herr Dahln kom med — och som enligt min mening var alldeles missvisande — var att vissa kategorier bostadssökande skulle få en mera markerad plats. Herr Dahln nämnda i första hand ensamstående, och jag erkänner att de härvidlag är hårt trängda. Om en sådan företrädesrätt skulle givas åt de ensamstående, tror jag emellertid att hela fördelningen skulle bli alldeles meningslös. Detta framgår också av de siffror jag angivit över bostadsbeståndets fördelning på olika lägenhetstyper. Min mening är att man i nuvarande situation bör ge företräde — eller en markerad plats, som herr Dahln sade — icke för ensamstående utan, i den mån detta är möjligt, för familjer med barn, för att över

huvud taget skaffa dem tak över huvudet.

Slutligen vill jag svara på herr Birkes fråga huruvida inte hela denna reglering kan upphöra, när ändrade förhållanden inträder. Av avslutningen på mitt interpellationssvar framgår, att jag avser att så bör ske. Jag hoppas och tror att bostadsregleringen skall vara ett tillfälligt och övergående bekymmer. Jag upprepar vad jag sagt i slutet på mitt svar, nämligen att om vi får en allmän lättnad i bostadsläget, så bör givetvis normerna över lag modifieras, och regeringen följer självfallet utvecklingen på detta område med största uppmärksamhet för att ingripa så snart detta blir möjligt.

Herr DAHLÉN (fp): Herr talman! Statsrådet började sitt anförande med att säga, att det icke hade framkommit några nya omständigheter, som gör det nödvändigt att ompröva hela detta problem. Det är emellertid ganska många olika instanser, som uttalat sig i frågan och visat på sådana nya omständigheter. Att då bara säga, att inga nya omständigheter framkommit, är kanske att ta litet för lätt på detta spörsmål. Skall bostadsförmedlingarna tillämpa den överenskommelse som föreligger — och det har man ju på vissa håll sagt att man skall göra — så kommer utomordentligt stora svårigheter att uppstå i stora nybyggda områden, den saken lär ingen kunna komma ifrån.

Jag vill här påpeka ytterligare en sak. Jag fick för en stund sedan siffrorna över hurudant läget för Stockholm var den 1 januari i år beträffande antalet bostadssökande, eller rättare sagt vissa grupper av bostadssökande. Vi hade då 15 600 bostadssökande bestående av två eller flera vuxna personer utan barn, som icke hade någon egen direktförhyrd lägenhet att tillgå. Det rörde sig nog i stor utsträckning om personer som ämnade gifta sig. An-

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

talet färdigställda enrummare i Stockholm, ett rum och kök, om man skall uttrycka sig riktigt tydligt — statsrådet tillägnade sig ju så småningom min terminologi i interpellationssvaret — var under 1952 endast 320. Om alla de nämnda 15 600 bostadssökande skulle tävla om enkelrum med kokskåp eller enkelrum med kokvrå, hade de möjlighet att tävla om ytterligare 1 250 stycken. Jämför man denna sistnämnda siffra med antalet bostadssökande, förstår man att det är en oerhört stor mängd människor, som väntar förgäves på en lägenhet för att kunna gifta sig. Att då träffa en överenskommelse som — om centralrådet vill att bostadsförmedlingen i Stockholm skall tillämpa densamma — skulle innebära att dessa bostadssökande skulle få utomordentligt liten chans att vara med och tävla om bostad, tycker jag är ganska starka skäl för en omprövning!

Nu säger statsrådet att detta visste både han och riksdagen förut, men inför de siffror jag här nämnt tycker jag det finns all anledning att ännu en gång ta situationen under övervägande.

Sedan frågade jag vad statsrådet gjort för att klarlägga det missförstånd, som väl enligt statsrådets mening måste råda, när centralrådet säger att bostadsförmedlingarna skall tillämpa överenskommelsen. På den frågan svarade statsrådet, att regeringen inte kan ta något ansvar för den saken. Detta svar förefaller mig mycket egendomligt. Här har det lagts fram en överenskommelse för riksdagen, som Kungl. Maj:t har ansett vara riktig och som enligt statsrådet i de flesta fall uteslöt bostadsförmedlingarna, och den överenskommelsen har riksdagen godkänt. Sedan har Kungl. Maj:t utsett presidiet i det organ, som skall handha hela verksamheten. Nu säger statsrådet, om jag fattade honom rätt, att om sedan det tillsatta organet tolkar överenskommelsen felaktigt, så har ändå det ansvariga statsrådet ingen skyldighet att upplysa

om det. Det förefaller mig vara en mycket unik ställning för ett statsråd, som varit med om att presentera en överenskommelse, som sedan totalt missuppfattats! Statsrådet vill alltså inte uttala sig om saken. Han vill inte tala om att hela denna strid *kanske* ur hans synpunkt är onödig.

Det förefaller som om Kungl. Maj:t skulle sköta det på det sättet att sedan beslut väl är fattat får det gå hur som helst — till en tid. Även om betydande organ, t. ex. bostadsstyrelsen, missuppfattat det hela spelar det ingen roll. Men jag tycker nog att statsrådet därvidlag borde fundera en gång till på om det inte varit klokt att tala om hur statsrådet anser att det ligger till.

Statsrådet vill icke göra någon jämkning i överenskommelsen, sade han. Därvidlag har vi alltså fått besked.

Han ansåg det inte vara rimligt att jämföra dessa regler med de bestämmelser för lån som gäller för egnahem. Jag upprepar vad jag tidigare sagt, nämligen att jag finner ingen anledning att ändra på egnahemslånebestämmelserna. De är bra, och i varje fall bör de inte göras sämre. Men att man inte här skall kunna dra en parallell med hur statsmakterna vill behandla ungefär samma grupper av människor tycker jag är kanske något egendomligt att inte vilja erkänna. Att egnahemmen skall stå under en lång tid är uppenbart, men det hindrar inte att man bör ställa egnahemslånebestämmelserna som bakgrund när man diskuterar ifrågavarande överenskommelse.

Jag vet inte om jag uppfattade statsrådet rätt men jag tyckte, att han menade att mitt uttryckssätt att de ensamstående bör få en markerad plats i överenskommelsen skulle innebära, att de skulle få en bättre ställning än andra. Vad jag åsyftade var en önskan att man inte skall sträcka sig längre än att de över huvud taget skall få en plats.

Sedan måste jag säga att jag inte vid

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

riksdagsbehandlingen i våras observerat en passus i den överenskommelse som gjorts med de allmännyttiga bostadsföretagen. Där står det inte talat om annat än »lediga» lägenheter och ingenting om nyproduktionen. Jag skulle vara intresserad av att få reda på en sak. Om ett kommunalt byggnadsföretag bygger där det inte finns någon kommunal bostadsförmedling, skall det kommunala bostadsbolaget då vara befriat från att tillämpa överenskommelsen, medan HSB, Riksbyggen och privata byggnadsfirmor skall göra detta? Varför denna skillnad i uttryckssättet? Är det bara en tillfällighet, eller är det helt enkelt meningen att de kommunala bolagen skall ställas i en särklass; det vore i så fall anledning fråga sig om inte en ändring bör komma till stånd.

Jag efterlyser alltså fortfarande ett besked från statsrådet beträffande en av kärnpunkterna: Hur blir det med bostadsförmedlingarnas ställning? Såvitt jag kan fatta kunde statsrådet inte lämna något definitivt svar på den frågan.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG: Herr talman! Herr Dahlén har verkligen en stor förmåga att missförstå vad jag säger.

Om jag skall börja bakifrån med vad han sade beträffande bostadsförmedlingarnas ställning så bör den naturligtvis vara precis densamma som hittills. Vad sedan beträffar vad herr Dahlén nämnde om regeringens ansvar för denna verksamhet som vi här talat om, så är det ju alldeles självklart, att regeringen lika väl som riksdagen har ansvar för vad regering och riksdag gjort när de godkänt dessa principer. Hur man kan tänka sig något annat är mig fullkomligt obegripligt. En annan sak är att handhavandet av dessa principer uppdragits åt de privata organen och skall skötas i deras regi. Vad får då statsmakterna för ansvar? Jo, naturligt-

vis att följa denna utveckling och se om den inte går efter de normer som statsmakterna bestämt. Då kan det vara anledning att ingripa och ett sådant ansvar har naturligtvis regeringen. Emellertid har denna verksamhet alldeles nyss börjat, och det finns praktiskt taget ingen som helst praxis ännu, och man kan över huvud taget ännu inte uttala sig om hur de av statsmakterna uppdragna principerna kommer att tillämpas i praktiken.

Vad jag ville säga var att jag inte kunde ta ansvar för vad som sagts av en enskild ledamot av detta råd på en presskonferens, och det håller jag fortfarande fast vid. Det får ju bli hans och eventuellt hans organisations ensak, men det har ännu inte avsatt några spår av handling, alltså är det ingenting som statsmakterna ännu har något ansvar för.

Sedan kom herr Dahlén med exempel på hur många smålägenheter som är nyproducerade i Stockholm och frågade om det inte var felaktigt att inte tillgodose ensamstående personer bättre än vad som skett enligt den godtagna principen. Jag vill säga, att detta är också en rätt så klar missuppfattning av herr Dahlén. Här rör det sig om nybyggda hus i Stockholm. Och där har bostadsförmedlingen fullständigt hundra procentig kontroll över nyproduktionen. Dessa principer är som jag redan sagt inte alldeles desamma som den överenskommelse som statsmakterna knäsat, detta av naturliga skäl, som jag också framhållit, därför att de nya husen i flera hänseenden är annorlunda än de gamla.

Slutligen trodde herr Dahlén att de kommunala bostadsföretagen härvidlag skulle vara undantagna. Ytterligare en klar missuppfattning! Dessa bostadsföretag finns med i den organisation, Sabo, som är med i överenskommelsen; det har jag sagt redan i mitt interpellationssvar.

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle: Herr talman! Endast ett par ord. Beträffande justitieministerns senaste yttrande påpekade jag att de kommunala bostadsföretagen var medtagna i överenskommelsen men att det också finns en annan formulering beträffande dem, där det bara står talat om »lediga lägenheter». Jag frågade statsrådet: Gäller detta icke nyproduktionen? Jag trodde att det skulle framgå att det var detta jag frågade, och på den punkten väntar jag således fortfarande på svar.

Statsrådet sade att de kommunala bostadsförmedlingarna skall arbeta som förut; det är de som har kontrollen, och de farhågor jag hyste beträffande Stockholm var alltså ogrundade. Då återkommer jag till min fråga: Vad skall förhandlingar tjäna till om man inte skall ändra den praxis som bostadsförmedlingarna har tillämpat? Såvitt jag förstår går statsrådets resonemang i cirkel. Och varför? Jo, det är för att han, kanske av någon sorts vänlighet, inte vill säga ifrån att centralrådet har uttalat sig på ett olyckligt sätt.

Inledningsvis påpekade statsrådet, att riksdagen och regeringen inte kan ha något ansvar för tillämpningen av denna överenskommelse. Statsrådet har delvis rätt: riksdagen kan inte ha något ansvar. Vem har då ansvaret? Det är regeringen, som är riksdagens verkställande organ. Om statsrådet föreslår att en överenskommelse skall godkännas men denna misstolkas — jag får anta att det är detta statsrådet menar — så har statsrådet den uppfattningen, att även om denna misstolkning är spridd inom Kungl. Maj:ts kansli, i detta fall tydligen bostadsstyrelsen, bland bostadsförmedlingarna och inom hyresgästföreningarna, då ankommer det ändå icke på statsrådet att upplysa om rätta förhållandet, utan misstaget skall i sinom tid få klaras upp på något sätt. Jag tycker fortfarande att

ett något kraftigare ingripande här skulle varit på sin plats.

Herr STÅHL (fp): Herr talman! Redan i remissdebatten hade jag anledning beklaga att inte justitieministern ingripit och givit en riktig och auktoritativ tolkning åt denna uppgörelse när missförstånden börjat sprida sig. Det är uppenbart att detta vållat skada, och jag tror att denna frivilliga uppgörelse, genom att intet klarläggande gjordes, tyvärr kommit i en sämre dager än den är värd. Detta gäller även parterna på fastighetsmarknaden, fastighetsägarförbundet och de övriga. De har varit med om denna uppgörelse för att hjälpa till att lätta trycket från de bostadslösa, och därför hade de varit värda det stöd och det skydd, som en förklaring härvidlag hade inneburit.

Jag tror inte att man i allo kan försvara vad som i varje fall har sagts i tidningsuttalanden från ledningens för centralrådet sida. Jag skulle vilja säga som komplettering till vad justitieministern sagt, att det är naturligtvis riktigt att centralrådet är en privat institution, men dess ordförande och vice ordförande är likväl utnämnda av Kungl. Maj:t. Därför har Kungl. Maj:t åtminstone indirekt ett visst ansvar för att inte vilseledande uppgifter kommer i spridning. Och det hade väl varit skäl för justitieministern att ingripa när missförstånden började sprida sig, även om jag nu inte vill lägga skulden på den ene eller andre för att detta skedde. Jag konstaterar bara att det skedde och att saken borde ha klarats upp från regeringens sida.

Får jag ytterligare, eftersom jag deltagit i förarbetet på denna uppgörelse och i förhandlingarna på det förberedande stadiet, bara säga ett par ord utan någon som helst polemisk udd åt något håll utan endast för att försöka förklara innebörden av uppgörelsen. Det framgår för var och en som läser betänkanudet, att bostadsförmedlingarna

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

av hyresregleringskommittén konsekvent undantagits från uppgörelsen. Det har inte varit meningen att bostadsförmedlingarna skulle beröras. Orsaken härtill är helt enkelt den uttunning av boendetätheten, framför allt beträffande barnfamiljerna, som sker i det gamla beståndet. Fastighetsägarna och myndigheterna och alla som intresserar sig för denna fråga vet, att det pågår och under många år har pågått en sådan uttunning just i det gamla beståndet. Därför menade kommittén att i den mån lägenheter blir lediga i detta gamla bestånd bör dessa lämnas åt barnfamiljerna för att man på detta sätt skulle få en mera allsidig och harmonisk sammansättning av hyresgäst-klientelet i detta fastighetsbestånd.

Hur är det i det allmännyttiga beståndet, det som är utlämnat till bostadsförmedlingarna för upplåtelse? Jo, eftersom relativt få barnfamiljer har kommit in i det gamla beståndet och eftersom barnfamiljerna måste sägas vara det socialt mest ömmande klientelet på bostadsmarknaden, så har bostadsförmedlingarna nödgats upplåta lägenheter till barnfamiljerna i första hand. Detta har lett till att många fastigheter i det nya beståndet förvandlats till barnrikehus, vilket inte var meningen. Detta har även fastighetsägare av olika kategorier insett och de har resonerat som så: Vi vill medverka till att, genom att prioritera barnfamiljerna i vårt fastighetsbestånd, avlyfta trycket i den mån det är möjligt från nybeståndet och på det sättet få en riktigare och normalare fördelning av barnlösa och barnfamiljer över hela fastighetsbeståndet.

Man kan då möjligen säga: Ja, men skall det verkligen gälla strängare villkor för lägenheterna i de enskilda fastigheterna, vilkas ägare gått med på denna uppgörelse, än för dem som disponeras av bostadsförmedlingarna? På den frågan skulle jag vilja svara, att på papperet kan det möjligen synas som

om så skulle bli fallet. För bostadsförmedlingarna är det emellertid så, att de får ta hand om en ny fastighet på låt oss säga 50 lägenheter. Men en enskild fastighetsägare får i allmänhet endast en lägenhet i sänder ledig, och han kanske inte har en enda barnfamilj i de övriga lägenheterna. I den ledigblivna lägenheten har han då åtagit sig att placera en barnfamilj. Bostadsförmedlingen däremot, som har de 50 lägenheterna i sin nya fastighet, blir kanske tvingad att i alla dessa lägenheter placera barnfamiljer. Detta gör, att det de facto kommer att gälla strävare och hårdare regler för bostadsförmedlingarna än dem fastighetsägarna har åtagit sig att följa. Det är viktigt att ha överblick över hur det ser ut på bostadsmarknaden, innan man i detta fall drar förhastade slutsatser.

Jag skulle vilja säga ett ord också i anslutning till den diskussion som förts, huruvida det är riktigt att en familj, som bygger en fastighet, skall få ett större lägenhetsutrymme än den som hyr. Om det gäller egnahem, vilket har diskuterats här, så är det på det viset. Men om man går ett steg längre, som vi gjorde i kommittén när vi diskuterade detta, och tänker sig att en person köper låt oss säga en stor hyresfastighet, skulle man då i uppgörelsen innefatta att denne, om han inte har några barn utan det bara är han själv och hans hustru, i sin egen fastighet endast skall få ett rum och kök, trots att han gjort en så stor affär? Vi ansåg verkligen, att så drastiskt var det inte önskvärt att gå fram. Det skulle vara ett alltför djupt ingripande i både ägande- och besittningsrätten, och vi var alldeles ense om att dra gränsen mellan hyreslägenhet och lägenhet i en fastighet, som man äger.

Jag vill göra ytterligare ett tillägg, utöver detta konstaterande att bostadsförmedlingarna inte är berörda av uppgörelsen, närmast i anslutning till den skrivelse, som utgått till bostadsför-

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

medlingarna från centralrådet. Jag är angelägen att betona att skrivelsen enbart gäller *ledigblivna* lägenheter. På s. 3 i skrivelsen står: »Enligt centralrådets uppfattning är det nödvändigt för uppnående av ett gott resultat att ledigblivna lägenheter i största möjliga utsträckning uthyras under iakttagande av de uthyrningsnormer (med dispensmöjligheter), som med statsmakternas gillande skola tillämpas...»

Vad man syftar på med ordet »ledigblivna» är ju inte nybeståndet utan sådana lägenheter i det äldre beståndet, som blir lediga och lämnas till bostadsförmedlingarna för uthyrning. Då har centralrådet sagt sig, att samma regler bör gälla. Jag skall lämna det därhän i detta sammanhang; jag lutar nog åt att detta är litet större våld än nöden kräver, och jag har den uppfattningen att bostadsförmedlingarna, med det tryck de har över sig, skulle kunna få förtroendet att upplåta även ledigblivna lägenheter utan att vara bundna av uppgörelsen. De har så många hänsyn att ta, som inte går in i uppgörelsen, och därför tycker jag det är tveksamt, om detta över huvud taget hade behövt beröras. Men när det nu blivit gjort, är jag angelägen att i rättvisans namn fästa uppmärksamheten på att vad man vill resonera om är tydligen inte nybeståndet utan de ledigblivna lägenheterna i det gamla beståndet.

Jag vill till sist säga, utöver vad justitieministern yttrade om uppgörelsen mellan SABO och de övriga, att denna uppgörelse i och för sig är av mycket underordnad betydelse. Såvitt jag vet tillämpas nämligen den ordningen att SABO, alltså de allmännyttiga bostadsföretagen, överlämnar sitt lägenhetsbestånd till bostadsförmedlingarna och därmed får alla sina uthyrningsbekymmer avklarade.

Herr WEDÉN (fp): Herr talman! Sedan jag något närmare övertänkt den diskussion, som förts mellan justitie-

ministern och herr Dahlén, skulle jag endast vilja försöka reda ut ett par punkter, som nog enligt min mening står kvar i hög grad oklara.

Herr Dahlén tog ett exempel med vissa siffror om lägenhetefterfrågan i Stockholm, jämförde dessa siffror med produktionens sammansättning och frågade sedan justitieministern, hur det egentligen skulle gå i praktiken, om den nuvarande frivilliglinjen skulle följas. Då svarade justitieministern med att säga, att herr Dahléns farhågor var obefogade, eftersom bostadsförmedlingen i Stockholm behärskar hela nyproduktionen och att herr Dahléns fråga följaktligen skulle vara ställd på sidan om verkligheten. Men i sitt interpellationssvar säger justitieministern, såvitt jag hörde rätt, uttryckligen, att det inte finns anledning att befara någon särskild skillnad mellan bostadsförmedlingarnas praxis och frivilliglinjen.

Mellan justitieministerns uttryck i interpellationssvaret och justitieministerns senare yttrande till herr Dahlén finns det, såvitt jag förstår, en bestämd skillnad.

Om det från början varit klart att bostadsförmedlingarna skulle vara utanför överenskommelsens principer, då är det ju märkvärdigt att dessa har satt sig så på tvären som de faktiskt har gjort. Det är ju uppenbart, att det finns en uttrycklig strävan från centralrådets sida att komma fram till en gemensam linje, som även bostadsförmedlingarna skulle följa.

Det synes mig vara riktigt att säga, herr justitieminister, att det som verkligen har skett sedan i våras är att man, när det gäller nyproduktionen, på ett helt annat sätt än vad som var fallet då har fått upp ögonen för att den frivilliga överenskommelsen i sin nuvarande utformning är omöjlig. Detta är av väsentligt intresse, vilket ju även justitieministern mycket riktigt har framhållit, just därför att de kommunala bostadsförmedlingarna inte be-

Svar på interpell. ang. överenskommelsen om den frivilliga bostadsfördelningen.

härskar hela nyproduktionen. Så är inte fallet i en så pass stor stad som min hemstad. Det är säkert inte förhållandet på många andra håll heller, där det finns en relativt stor nybebyggelse även i andra former än den kommunala. Här kommer den mycket brännande frågan in, nämligen om en viss del av nyproduktionerna, den som utföres, som herr Dahlén sade, av HSB, Riksbyggen och enskilda, skall behandlas efter överenskommelsen under det att den del av nyproduktionen, som ligger inom de kommunala bostadsförmedlingarnas område, skall följa andra riktlinjer.

I det fallet är det väl ändå nödvändigt att komma fram till en gemensam ordning. Det skulle vara välgörande om justitieministern principiellt ville förklara, att man när det gäller nyproduktionen skall ha enhetliga grunder så att man inte ställer större krav på vissa kategorier bostadsproducenter än på andra, vilket skulle framstå som uppenbart orimligt.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **ZETTERBERG**: Herr talman! Jag måste ha fasligt svårt för att uttrycka mig tydligt på den punkt, som nu den siste ärade talaren först tog upp. Han återkommer till en sak, som jag trodde att jag hade svarat på åtminstone två gånger förut, nämligen om skillnaden emellan bostadsförmedlingarnas praxis och överenskommelsen i frågan. Vad jag har sagt i interpellationssvaret är att lika fall skall behandlas lika, och det menar jag naturligtvis fortfarande.

Vad jag vidare har sagt är att det finns vissa faktiska olikheter, nämligen mellan lägenheterna i gamla och nya hus, något som enligt sakens natur gör att de kommer att behandlas och bör behandlas olika. Eftersom bostadsförmedlingarna i allt väsentligt sysslar med nya hus, medan överenskommelsen till allra största delen kommer att

gälla de gamla husen, uppstår denna skillnad. Det är väl inte så konstigt.

Får jag sedan tillägga att vad beträffar å ena sidan de fall då bostadsförmedlingarna har hand om äldre hus och de fall då en del nya hus inte går i bostadsförmedlingarnas regi, så är det just sådana fall som de aktuella överläggningarna mellan bostadsförmedlingarna och centralrådet skall behandla. Jag kan nämna att jag har hört att man från bostadsförmedlingarnas sida har sagt — åtminstone från flera bostadsförmedlingar, jag vet inte om det gäller alla — att i den mån bostadsförmedlingarna får hand om äldre lägenheter, vilket alltså inte är så vanligt, skulle bostadsförmedlingarna vilja följa överenskommelsen.

Vad å andra sidan beträffar den del av nyproduktionen, som bostadsförmedlingarna inte får hand om, är det min mening att denna del av nyproduktionen bör behandlas efter samma allmänna principer som den överväldigande delen av nyproduktionen som bostadsförmedlingarna sedan gammalt på ett förtjänstfullt sätt själva har skött. Jag vet att också denna fråga om normerna för den del av nyproduktionen, som ligger utanför bostadsförmedlingarnas verksamhet, just skall behandlas vid de snart blivande överläggningarna med centralrådet.

Herr **WEDÉN** (fp): Herr talman! Nu gav verkligen justitieministern för första gången i dag ett par klarläggande besked. Det ena gällde hans förmodan, att bostadsförmedlingarna, i den utsträckning de får hand om äldre lägenheter, skulle vara villiga att följa överenskommelsens principer. Det andra var, när han förklarade att nyproduktionen över huvud taget enligt hans mening, om jag förstod honom rätt, skulle behandlas i huvudsaklig överensstämmelse med de principer som bostadsförmedlingarna hittills har tillämpat. Detta är ju verkligen, herr tal-

Svar på fråga ang. igångsättande av försöksverksamhet på televisionens område.

man, besked av en art som jag tror att hela debatten hittills har syftat till att få fram. Men om justitieministerns besked på den senare punkten, som gäller nyproduktionen, är riktigt och visar sig med verkligheten överensstämmande, då kan man fråga sig vad det över huvud taget tjänade till att göra en överenskommelse av nuvarande art, som berörde nyproduktionen. Ty justitieministerns nu givna besked i den frågan innebär ju ett underkännande av den träffade överenskommelsen när det gäller nyproduktionen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG: Herr talman! Det är naturligtvis helt enkelt så, att överenskommelsen, som har en allmän och principiell karaktär, har tagit sikte på normalfallen. Nu, när man har satt i gång, börjar man att diskutera de fall som kan komma vid sidan av. I de största städerna, där ju behovet är mest brännande och där de största bekymren för bostäder finns, förhåller det sig så enligt statistiken i hyresregleringskommitténs betänkande, att av nyproduktionen, som kommer till, disponerar de kommunala bostadsförmedlingarna i Stockholm 100 procent, i Göteborg 100 procent och i Malmö 100 procent. Man har helt enkelt i den principiella överenskommelsen i första hand diskuterat normalfallen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.**Svar på fråga ang. igångsättande av försöksverksamhet på televisionens område.**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som anförde: Herr talman! Herr Christenson i Malmö har frågat mig, om något initiativ kan väntas från min sida,

så att en ur alla synpunkter ändamålsenlig och vägledande försöksverksamhet på televisionens område snarast möjligt igångsättes.

Med anledning härav vill jag svara följande.

Förslag om en sådan mer eller mindre försöksbetonad verksamhet på televisionens område, som herr Christenson möjligen avser, har som bekant framlagts vid två tillfällen, först av televisionsutredningen och nu senast av ett privat konsortium. Det förstnämnda förslaget, som avsåg en rätt omfattande försöksverksamhet i televisionsutredningens regi, har i avvaktan på fortsatt utredning inte föranlett någon åtgärd från regeringens sida. Det sistnämnda förslaget, som närmast får karakteriseras som avseende en provisorisk start med televisionsverksamhet på kommersiell basis och i enskild regi, befinner sig ännu under sedvanlig remissbehandling. Även om jag inte anser mig böra föregripa denna med något uttalande nu om förslagets sannolika fortsatta öde, vill jag helt allmänt anföra ett par synpunkter, som enligt min mening ofrånkomligen måste anläggas vid prövningen av varje fråga om en sådan försöksverksamhet, som herr Christenson åsyftar. Varje beslut om en mera allvarligt upplagd försöksverksamhet på detta område måste med nödvändighet i olika avseenden komma att föregripa kommande ställningstaganden rörande en svensk televisionsverksamhets definitiva utformning. Detta gäller inte minst med tanke på de dispositioner, till vilka en sådan försöksverksamhet kommer att leda såväl hos allmänheten för dess apparatanskaffning som hos den apparattillverkande industrien o. s. v., men det gäller självfallet också med avseende på de stora investeringar, som det allmänna får vidkännas. Med hänsyn härtill bör enligt min mening televisionssändningar i större omfattning näppe- ligen ens i försöks- och experimentsyfte

Svar på fråga ang. igångsättande av försöksverksamhet på televisionens område.

igångsättas, förrän en någorlunda be-
tryggande säkerhet vunnits för att var-
ken allmänheten, industrien eller det
allmänna senare drabbas av förluster
på grund av felinvesteringar eller el-
jest ekonomiska dispositioner, som se-
nare icke visar sig förenliga med tele-
visionsverksamhetens definitiva ut-
formning. Med andra ord, jag anser,
att även en som försöksverksamhet be-
tecknad inledande verksamhet på om-
rådet måste grundas på en någorlunda
fullständig utredning av hela televi-
sionsfrågan, och det är i avsaknad av
en sådan, som jag hittills icke ansett
mig kunna förelägga riksdagen något
förslag i ärendet. Mitt svar på herr
Christensons fråga blir alltså att jag i
och för sig är beredd att föra fram ett
sådant förslag men först när pågående
utredningsarbete givit det erforderliga
underlaget för bedömningen av de olik-
a därmed förknippade problemen.

Härefter yttrade:

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):
Herr talman! Jag ber att få tacka herr
statsrådet för det lämnade svaret på
min fråga om televisionsspörsmålet.

Herr statsrådet säger i slutet av sitt
svar, att när televisionsutredningen
framlagt det erforderliga underlaget
för televisionsproblemet, först då är
statsrådet beredd att lägga fram för-
slag.

Herr statsrådets egna sakkunniga är
av motsatt uppfattning. I en skrivelse
av den 29 oktober 1952 framhåller den
statliga televisionsutredningen bl. a.
följande: »Så snart som möjligt, för-
slagsvis under första halvåret 1953, bör
personalutbildning och interna försök
startas, så att man har förvärvat en viss
rutin innan dessa försök genom ut-
sändning göres tillgängliga för allmän-
heten.» Alltså, praktiska erfarenheter,
menar televisionsutredningen, innan
den slutliga utredningen utformas.

Slutsatsen av herr statsrådets utta-
lande är att televisionsutredningen

skall skynda långsamt och att regering-
en ställt televisionsverksamheten i Sve-
rige på en oviss framtid.

I en motion vid 1951 års riksdag,
alltså innan televisionsutredningen till-
satts, framförde jag ett förslag om an-
slag till en experimentell televisions-
programverksamhet. En sådan försöks-
verksamhet ansågs vara av stor bety-
delse för den inhemska radio- och tele-
visionsindustrien. Statsutskottet, som
behandlade motionen, förutsatte också
att de berörda spörsmålen skulle kom-
ma att tas upp till behandling av den
statliga televisionsutredningen.

Regeringen har använt det gamla
vanliga sättet att kasta frågan i utred-
ningskvarnen för att därigenom lugna
televisionivrrarna, men under tiden
börjar det här i landet växa fram en
folkopinion mot dröjsmålet. Enligt en
gallupundersökning är cirka 600 000
hushåll beredda att skaffa sig en tele-
visionsapparat för cirka 1 500 kronor.
De flesta av dem väntar säkerligen på
att något positivt skall ske på det prak-
tiska televisionsområdet.

Det bör kanske också i detta sam-
manhang erinras om att Kooperativa
förbundet, Sveriges köpmannaförbund
och Sveriges lantbruksförbund i en
skrivelse till regeringen har påpekat,
att utvecklingen på televisionens om-
råde numera har nått en sådan mognad
i olika hänseenden, att praktiska åtgär-
der är möjliga även här i landet.
Dessa tre organisationer talar på 1,3
miljoner medlemmars vägnar. Allmän-
hetens ekonomiska intresse för apparat-
inköp torde härigenom vara klarlagt.

Radioindustrien och organisationer
inom handel och jordbruk har som be-
kant begärt koncession för förberedan-
de av kommersiell televisionsverksam-
het med början nästa år. Sammansätt-
ningen av konsortiet, som består av
olika, med varandra konkurrerande
företagsformer, vittnar om att det här
gäller något viktigt, som av parterna
tillmäts en ofantlig betydelse. De pri-

Svar på fråga ang. igångsättande av försöksverksamhet på televisionens område.

vata initiativtagarna syns vara beredda att starta med försöksverksamheten redan under år 1954. Frågan är om inte televisionsärendet bör prövas om. Skulle det privata förslaget om bildandet av ett televisionsbolag inte föranleda några åtgärder från Kungl. Maj:ts sida, får man hoppas, att den statliga televisionutredningen utökas med representanter för industri och handel.

Våra radiofabriker är redan nu färdiga att sätta i gång tillverkning av televisionsapparater såväl för svarta och vita bilder som för bilder i färg. När televisionen en gång kommer, hoppas fabrikanterna få göra televisionsapparater även för export, men därför krävs ett å två års planering, innan man kan nå full produktion. Fastställdheten av tidpunkten för televisionsverksamhetens start är sålunda av stor betydelse för investeringarna.

För ett land med Sveriges höga kulturnivå och levnadsstandard erbjuder televisionen oanade vidgade perspektiv. Televisionen kan skänka vetenskapen, undervisningen och militärutbildningen liksom många andra grenar av vårt kulturliv stora fördelar till gagn för hela samhället. Televisionsinvesteringar är en viktig statsangelägenhet. Televisionen har utvecklats snabbt i åtskilliga länder, och en sak är säker, nämligen, att vi, liksom när det gällde radion, i vår lilla vrå av världen inte kan låta utvecklingen gå oss förbi.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON: Herr talman! Jag vill absolut skingra det missförstånd, som herr Christenson gör sig skyldig till. Han tror, att mitt svar skall tolkas så, att televisionutredningen skall skynda långsamt. På det sättet förhåller det sig emellertid inte alls.

Herr Christenson erinrar om att jag för ett år sedan har fått förslag från televisionutredningen om ett visst slags

försöksverksamhet i utredningens regi. Det är alldeles riktigt. Jag har inte ansett mig kunna ta upp det förslaget, därför att utredningen inte har tagit ställning till de viktiga frågor, som den enligt direktiven skulle ta ställning till, utan funnit det nödvändigt att gå vägen över en försöksverksamhet i egen regi.

Jag kunde inte när jag fick denna utredning i min hand se, att det var möjligt att lägga fram ett förslag för riksdagen på grundval av densamma. Televisionutredningen medger ju själv att det skulle innebära en start för televisionen i landet, om försöksverksamheten komme i gång. Det är möjligt att de tekniker och andra sakkunniga, som sysslar med televisionsfrågan, har en sådan överblick över de tekniska och ekonomiska problemen, att de kan rekommendera en dylik start, men jag har i varje fall inte ännu på mitt bord fått någon utredning, som gör det möjligt för mig att vidarebefordra sådana erfarenheter till riksdagen. Varken riksdagen eller jag kan alltså ta ställning därtill. Om de tekniska problemen råder det, såvitt jag vet, oenighet, och det är inte alldeles säkert att den försöksverksamhet, man sätter i gång, kan följas av kontinuerliga televisionutsändningar. Man löper därför faktiskt risken att lura en massa människor att köpa dyra apparater och lurar kanske också industrien att påbörja en produktion, som måste omläggas. Erfarenheterna från flera europeiska länder, där både de topografiska och demografiska förhållandena är mycket gynnsammare för televisionen än i Sverige, är sannerligen inte heller sådana, att man framlägger vilka förslag som helst om television för den svenska riksdagen.

Min inställning är, att man för att vara säker på att inte totalt misslyckas, som man gjort i så många länder, måste vara på det klara med hur man vill ha televisionen ordnad i framtiden. En

Svar på interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

mängd problem återstår. Ett av de viktigaste är om man skall finansiera televisionen såsom nu i hela Europa med licensavgifter eller som i Förenta staterna med kommersiell reklam. Det är en sak som utredningen ännu inte tagit ställning till.

Om det alltså dröjer något med televisionen, kan det väl anses beklagligt, men det är ingen skada skedd. Det påstående vågar jag stå för. Jag är naturligtvis övertygad om att tiden håller på att mogna för televisionsstart i Sverige, men jag tror inte att vi med vårt dröjsmål har förlorat någonting. Jag vet att vissa andra länder är mycket avundsjuka på oss som varit förståndiga och velat vänta och se. Det är de länder som gjort ett totalt misslyckande. Det tar många år att reparera ett sådant. Jag menar därför, att vi har ett ganska bra utgångsläge.

Televisionsutredningen har sagt mig, att den nästa år kan komma med ett underbyggt förslag. Det gör det möjligt, hoppas jag, att under nästa höst behandla dessa frågor i regeringen.

Konsortiets förslag har vi inte tagit ställning till. Det är ute på remiss och då vill jag inte uttala mig om det.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp): Herr talman! Statsrådet säger att han icke kan framlägga vilket förslag som helst för riksdagen i televisionsfrågan. Men redan 1950 begärde telegrafstyrelsen efter samråd med AB Radiotjänst ett investeringsanslag till en försöksanläggning för televisionsverksamhet. I stället för att framlägga förslag härom tillsatte regeringen en utredning. Denna har kommit med samma förslag beträffande försöksverksamheten. Men statsrådet vill vänta och se, medan de sakkunniga genom försöksverksamhet vill dra slutsatser om televisionens slutgiltiga utformning.

Regeringen tvekar och funderar. Under tiden fortsätter televisionen sitt se-

gertåg över världen. I många andra länder är televisionen varje familjs egendom, men i vårt folkhem lyser den alltför länge med sin frånvaro.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON: Herr talman! Jag tycker inte herr Christenson skall ta det så hårt, att vi har kommit litet efter på detta område. I varje fall behöver han inte känna hela tyngden av detta misslyckande vila på sig personligen. Den kan vi nog dela gemensamt. Men regeringen sitter inte och »tvekar och funderar». Vi väntar på en utredning.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Svar på interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som anförde: Herr talman! I en interpellation har herr Gustafson i Göteborg frågat mig dels om jag anser, att en förläggning av det planerade ångkraftverket till Stenungsund är lämpligt med hänsyn till det förhållandet att denna trakt är ett av Göteborgs bästa fritidsområden med sommarstugor, barnkolonier, semesterhem, ungdomshem och allmänna badmöjligheter, och dels om jag ville låta verkställa ytterligare undersökningar beträffande möjligheten att förlägga kraftverket till annan plats, innan förslaget förelägges riksdagen.

Som svar på interpellantens första fråga vill jag meddela, att vattenfallsstyrelsens förslag om ett nytt ångkraftverk, förlagt till Stenungsund i Bohuslän, är föremål för prövning vid nu pågående budgetberedningar och att jag först i den kommande statsverkspro-

Svar på interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

positionen anser mig kunna redovisa mitt ställningstagande.

Med anledning av interpellantens fråga om jag ämnar verkställa ytterligare undersökningar beträffande kraftverkets förläggning vill jag erinra om att vattenfallsstyrelsens förslag har framkommit efter mycket omfattande undersökningar och utredningar, som pågått sedan år 1947. Ett femtiotal förläggningsplatser har övervägts, belägna längs den bohuslänska kusten och vid Göta och Nordre älvar. I detalj har undersökts 17 platser och styrelsens experter har slutligen kommit fram till att enhälligt förorda stenungsundsalternativet. Det avgörande motivet för att detta föredragits framför det närmast konkurrerande alternativet, en förläggning vid Nordre älv, 5 km från Kungälv, har varit att anläggningskostnaden för det förra blir 10 milj. kr. lägre.

Utöver vattenfallsstyrelsens utredningar föreligger och står till mitt förfogande en längre PM från Svenska naturskyddsföreningen, i vilken föreningen i valet mellan Kungälv och Stenungsund för förläggning av kraftverket förordar den förra platsen och utförligt utvecklar de synpunkter, som talar emot stenungsundsalternativet. Föreningen yrkar slutligen liksom interpellanten på fortsatt utredning av frågan. Med de utredningar som vattenfallsstyrelsen utfört och de synpunkter på frågan som Naturskyddsföreningen andragit tror jag dock att frågan är tillräckligt belyst för att det skall vara möjligt att ta ställning till den, varför några ytterligare utredningar, såvitt jag nu kan finna, icke torde vara erforderliga.

Härpå yttrade

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):
Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få uttala mitt tack för det svar jag har fått på min interpellation.

En och annan tycker kanske, att frå-

gan om var på västkusten det planerade ångkraftverket skall förläggas är en lokal angelägenhet utan större allmänt intresse. Den uppfattningen har tydligen delats av den kommitté inom vattenfallsstyrelsen som utrett denna fråga. Kommittén säger att den är medveten om en opposition från de organisationer som inom trakten representerar huvudsakligen sommargästintressena.

I min interpellation har jag försökt klargöra att frågan har större räckvidd. Nu har också, som framgick av svaret, Svenska naturskyddsföreningen avgivit ett remissyttrande med anledning av interpellationen. Den har därvid utgått från de synpunkter, som den har att bevaka. Dessa framgår av första paragrafen i den naturskyddslag som vi alla varit med om att besluta förra hösten. Den lyder: »Naturen utgör en nationell tillgång, som skall skyddas och vårdas. Envar hör i sitt umgänge med naturen visa varsamhet, så att onödigt skada ej uppkommer.» Svenska naturskyddsföreningen har i detta yttrande framhållit, att detta icke är en lokal fråga utan måste bedömas som en riksangelägenhet.

Jag skall nu inte i detalj referera Svenska naturskyddsföreningens remissyttrande men låt mig bara framhålla — vilket väl även framgått av min interpellation — att vattenfallsstyrelsen planerat att lägga detta nya stora ångkraftverk, med en anläggningskostnad av betydligt över 200 miljoner kronor, till en trakt, som enligt Svenska naturskyddsföreningen är den vackraste platsen utefter järnvägen mellan Göteborg och Strömstad. För att få en föreställning om storleksordningen hos detta kraftverk kan jag nämna, att det vid full drift kommer att åtgå 200 ton kol i timmen för att driva hela ångkraftverket. Mitt i badområdet skall man lägga en oljehamn, som skall kunna ta emot jättetankfartyg på 35 000 ton med alla de risker som detta medför för vat-

Svar på interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

tenföreningar. Dessutom får man ett ask- och sotproblem av stora mått. Kommittén har enligt uppgift räknat med en sotavskiljning på 85 procent. Detta innebär att vid full drift cirka tre ton aska per timme kommer att utföras med röken genom skorstenarna. Vidare skall man lägga ut aska och slagg i vikarna med de risker detta för med sig för fågelliv m. m.

Hade det nu inte funnits något annat alternativ när det gällde förläggningen av detta kraftverk, så hade man väl varit tvungen att resignera inför ett oundvikligt öde. Det torde nämligen vara ostridigt att ett sådant ångkraftverk behövs på västkusten. Nu finns det emellertid ett alternativ, som i utredningens slutomgång tävlat med Stenungsund, nämligen Bolsten vid Kungälv. Naturskyddsföreningen, som även tittat på den platsen, säger, att platsen utan att vara ful dock inte på något sätt är märklig ur naturskönhetssynpunkt. Ask- och sotproblemet skulle inte bli särskilt stort, då platsen ligger på ett betryggande avstånd från tätbebyggelsen. Naturskyddsföreningen säger om detta alternativ sammanfattningsvis följande: »Att förlägga ångkraftverket till Bolsten förefaller, med hänsyn till förhållandena där och hushållningen med tillgänglig mark, vara ur plansynpunkt uppenbart riktigt. Lågvärdig mark kommer där till bättre användning än eljest blivit fallet. Industrien kommer på lämpligt avstånd från tätbebyggelsen. Ingen värdeförstöring äger rum.» Så långt alltså Naturskyddsföreningen. Dessutom är det klart — och det erkännes även av vattenfallsstyrelsen — att berget vid Bolsten är lämpligare för en kraftstation. Man får också en betydligt kortare sträckning av kraftledningarna, vilken skulle betydligt nedbringa anläggningskostnaderna på denna punkt.

Varför har nu vattenfallsstyrelsen stannat för Stenungsund? Av utredning-

ens yttrande att döma beror det huvudsakligen på ekonomiska skäl. Man räknar nämligen med att bolstensalternativet skulle bli cirka tio miljoner kronor dyrare. När kraftverket blir fullt utbyggt kommer skillnaden enligt kalkylerna att reduceras till sju miljoner kronor. Det rör sig således om betydligt under fem procent av anläggningskostnaderna. Nu är givetvis dessa kalkyler mycket preliminära. De omfattar t. ex. inte kostnaderna för markanskaffning, skadestånd och administration, vilket torde bli betydligt dyrare i Stenungsund än i Bolsten. I Stenungsund skulle fem gamla fina gårdar beröras och ägarna där har — som kommunikationsministern har kännedom om sedan i går — energiskt motsatt sig hela projektet i Stenungsund. I Bolsten skulle endast en gård beröras med ett markområde, som inte är lika värdefullt.

Det är klart att man vid en avvägning här måste ta hänsyn till ekonomiska fakta. Det är därför naturligt att man från de håll där man är intresserad för bolstensprojektet — inte minst från Kungälv's stads sida — försökt att se om det inte finns någon annan väg att gå och om man inte kan planera bolstensalternativet så, att inga merkostnader skulle behöva uppstå. Vid en uppvaktning i går inför kommunikationsministern lades ett nytt alternativ fram till utformning av bolstensprojektet, ett alternativ, som enligt de preliminära kostnadsberäkningarna — dessa måste vara preliminära — skulle kunna tävla med stenungsunds förläggningen. I stället för en planerad ny uthamn vid Hästevik vid Göteborg räknar man med en kolhamn vid Ellesho vid Göta älv, där inte någon större uppuddring skulle behövas, och med oljetillförsel i pipeline från skarvikshamnen. Jag hoppas att detta förslag kommer att undersökas grundligt. Det är många människor som väntar på besked — inte bara 16 000 sommargäster, som brukar vis-

Svar på interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

tas i trakten, utan även de som sköter de tio barnkolonierna samt alla andra, som brukar gästa Stenungsund.

Nu har man från Stenungsunds kommun märkt en mycket stark opposition mot tanken på att lägga ångkraftverket på annat ställe. Det framgick av en gårdagstidning att man sagt, att man inte kan leva på ett naturreservat. Detta håller jag gärna med om. Även om man i Stenungsund underskattat värdet av de 16 000 sommargästernas och de många turisternas köpkraft, så tycker jag att det är en berättigad önskan från kommunens sida att genom ytterligare industrier göra kommunen mera bärkraftig. Detta bör enligt min mening förverkligas genom ytterligare lätta industrier av den typ som man redan börjat med i Stenungsund.

Men kraftverk av denna storleksordning kommer alltid att medföra problem, och det kan vara nyttigt att tänka på vad Naturskyddsföreningen säger därom: »Även om direkta kostnaden för bolstensalternativet skulle beräknas bli högre än för stenungsundsalternativet» — den kände inte till det nya projektet — »kan det vara ekonomiskt väl motiverat att välja det förra alternativet. En eventuellt nedsmutsande industri kan bli allvarlig för framtida utveckling av samhället med annan industri och därtill hörande bebyggelse.»

Tyvärr har det också gått en del känslotänkande i denna fråga. Från vissa, mycket begränsade, håll i Bohuslän har man velat göra gällande, att det är Göteborgs stad som är ute för att »röva» kraftverket från Bohuslän och förlägga det till Göteborg. Låt mig därför för att undvika varje missförstånd genast säga klart ifrån, att jag för min del inte har den ringaste önskan att se detta kraftverk förlagt till Göteborg. Det har i ett tidigare skede visserligen förts underhandlingar med staden, men saken är nu inte alls ak-

tuell. Flera myndigheter i Göteborg har för övrigt avstyrkt förläggandet av ett ångkraftverk dit med tanke på den sotrisk ett sådant alltid medför. I den ringa mån det projekt som i går framlades för kommunikationsministern berör Göteborg, har icke något initiativ tagits från stadens sida, och Göteborgs myndigheter har inte haft någon anledning att taga ställning till förslaget. Dessa upplysningar är kanske inte nödvändiga här i huset, men med tanke på den debatt, som förts utanför riksdagen, är det angeläget att slå fast, att bohuslänningarna och jag är överens om att kraftverket bör ligga i Bohuslän. Sedan kan man givetvis diskutera vilket läge som ur olika synpunkter är lämpligast.

Man kan invända, att vattenfallsstyrelsen nu har hållit på så länge med förberedelserna för stenungsundsverket, att det kanske skulle vara svårt för den att sadla om till ett nytt projekt. Jag har emellertid under hand erfarit från styrelsen, att projekteringen i fråga om Stenungsund fortfarande befinner sig på ett förberedande stadium. Man kan alltså utan större olägenhet gå över till ett annat alternativ, om det skulle visa sig bättre. Man har också redan förklarat, att man givetvis vill förutsättningslöst pröva även de nya uppslag, som framkommit de senaste dagarna.

På min första fråga, huruvida statsrådet anser förläggningen till Stenungsund lämplig, har kommunikationsministern svarat, att han vill redovisa sitt ställningstagande i den kommande statsverkspropositionen. Jag har ingen anledning att på sakens nuvarande ståndpunkt försöka forcera fram något annat svar.

På min andra fråga, huruvida statsrådet vill göra ytterligare undersökningar om förläggning till en annan plats, svarar kommunikationsministern, att de föreliggande utredningarna in-

Svar på interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

klusive Naturskyddsföreningens skrivelse torde ge en tillräcklig belysning av frågan. Jag tolkar detta svar så, att frågan nu kommer att tagas upp till prövning inom departementet och att, om det under denna prövning skulle visa sig erforderligt att göra ytterligare utredningar, sådana också kommer till stånd.

Herr JOHANSSON i Torp (s): Herr talman! Då jag nu ber att få taga kammarrens tid i anspråk med ett inlägg i denna debatt, är det därför att frågan, vilket även interpellanten var inne på, berör inte bara Göteborg och dess befolknings behov av rekreationsområden utan även landsbygden och dess behov av ett förbättrat näringsliv. Jag skall alltså inte engagera mig som något slagträ för vare sig den ena eller andra platsen utan jag behandlar frågan mest ur principiell synpunkt.

Herr statsrådet redovisade den omfattande och långvariga undersökningen av ett mycket stort antal platser för att finna den lämpligaste förläggningsorten. Detta ger anledning till den reflexionen, att vattenfallsstyrelsen måste ha haft en ovanligt stor otur, då den bland alla dessa platser lyckats träffa på den, som enligt vad interpellanten och en del andra i Göteborg anser, är den totalt olämpligaste. Nu är det väl så, att både interpellanten och jag är lekmän på det rent fackliga området och därför får nöja oss med den utredning som teknikerna åstadkommer och med att anknäta reflexioner till denna.

Interpellanten gjorde gällande att det skulle ha gått känslotänkande i detta. Om så är förhållandet, vill jag försäkra att det i varje fall inte är fallet från landstingsområdets sida. Den diskussion, som drogs upp föregående vinter, kom i första hand från en organisation, som av någon märklig anledning kallar sig för Ödsmåls Vänner. Det är en organisation av sommargäs-

ter, som tog upp frågan om hur man skulle hindra denna för bygden betydelsefulla anläggning. Såvitt jag har kunnat följa diskussionen har den sedan eldats upp av sommargästerna, medan man ute bland den bofasta befolkningen tagit ganska kallt på saken. Som ett tecken på hur lugnt man tagit det från länet i övrigt vill jag påpeka, att trots att många platser var för sig har gått och drömt om möjligheterna att få denna stora anläggning, har man accepterat det val vattenfallsstyrelsen har kommit till. Man har böjt sig för teknikernas syn på saken och förklarat, att om vår plats icke är lämpligast, må det vara hänt.

Nu har interpellanten uttalat sin välvilja och sin fulla förståelse för behovet av att Stenungsund får bättre underlag för ett rikt utvecklat näringsliv. Jag får väl lov att översätta detta till att välviljan sträcker sig till hela landsbygdsområdet, som åtminstone i dess mellersta och norra del är synnerligen pressat av utflyttningen, inte minst till Göteborg. Men interpellantens anvisningar om på vad sätt näringslivet skall upphjälpas inskränker sig till ganska allmänna ordalag. Därför ser jag denna debatt som en principdebatt om huruvida tätorterna skall dominera över landsbygden, huruvida landsbygden över huvud taget — och då tänker jag inte på någon särskild plats — närhelst det yppar sig något tillfälle till uppräckning av näringslivet, skall vara skyldig att träda tillbaka för att sommargästintresset skall få göra sig gällande.

Interpellanten säger i sin interpellation, att flykten från landsbygden till de större städerna skapat en mängd problem såväl för städerna som för landsbygden, och så fortsätter han: »Ett av de glädjande inslagen i denna situation är emellertid den flykt till landsbygden som särskilt sommartid ger städernas folk möjlighet att om än

Svar på interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

under en begränsad tid återknyta kontakten med naturen.» Det är självfallet glädjande om städernas befolkning kan komma ut på landsbygden för rekreation. Därom är vi ense, och jag skall inte på något sätt förmena vederbörande dessa möjligheter, det vill jag säga ifrån för att inte bli missförstådd. Men det är fullkomligt missvisande att framställa sommargästernas uppträdande på landsbygden som en flykt tillbaka till landsbygden, som på något sätt kompenserar den avfolkning som äger rum i fråga om mantalsskrivna personer. Vad vi behöver på landsbygden för att kommunerna över huvud taget skall kunna hävda sig är inte en invasion av sommargäster, utan det är i första hand ett utvecklat näringsliv, som ger ungdomen möjlighet att finna sin försörjning och stanna kvar. Sedan är sommargästerna välkomna i den mån det finns plats för dem, men då skall de också komma i håg, att de är gäster, och inte försöka blanda sig i den bofasta befolkningens rätt att själv besluta i eget hus. Först om de tusentals sommargäster det här är fråga om beslutar sig för att mantalsskriva sig på vederbörande ort och bära tungan och bekymret tillsammans med övriga kommunmedlemmar, anser jag att sommargästerna har någon som helst rätt att blanda sig i traktens ekonomiska angelägenheter.

Jag har med detta velat säga ifrån, att avgörandet om var ångkraftverket skall förläggas inte på något sätt skall influeras av sommargästintresse från storstaden. Uteslutande sakliga skäl, tekniska och ekonomiska, skall vara bestämmande, och i det stycket anser jag att jag håller mig på en fullt riktig grund.

Med dessa ord har jag väl sagt det mesta av vad som är att säga i denna sak. Naturvärdena har självfallet sin givna betydelse, men även en anläggning av här ifrågavarande slag kan

väl skapa vissa skönhetsvärden, vilket inte helt bör förbises i detta sammanhang.

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp): Herr talman! Det är naturligtvis inte möjligt att blanda sig i den här debatten ifrån tekniska och ekonomiska synpunkter, i varje fall inte från min sida — jag har tyvärr inte blivit kraftverksingenjör — men några allmänna synpunkter i marginalen kanske det i alla fall kan vara tillåtet att framföra.

Vi har blivit påmind, inte minst denna sommar, om att tekniken och naturen alltid och allestädes är ett problem, och det är ett önskemål, vare sig kraftverket läggs på det ena eller på det andra stället, att man i största möjliga utsträckning försöker bemästra detta problem. Jag förutsätter och hoppas att ingenting kommer att lämnas obeaktat när det gäller att klara de problem som följer med en kraftverksanläggning och dess placering i orten.

När en så pass stor anläggning nu diskuteras och planeras från statens sida, kommer naturligtvis lokaliseringspunkterna, regionplansynpunkterna, nödvändigt med i sammanhanget. I detta avseende är det ju inte bara fråga om vad som ligger innanför eller utanför en storstadsgräns, ty denna regionplanefråga sträcker sig ju över hela fältet. Det finns onekligen en dragning emot storstaden och tätorterna, som inte bara gör sig gällande i stadens närmaste omgivningar, utan som gör sig gällande, jag höll på att säga utefter hela sträckan till den region där en annan stad drar åt ett annat håll. De trakter som ligger längst ifrån de centrala orterna blir alltså gärna utsatta för den kraftigaste uttunnningen. Det blir en successiv förskjutning mot de stora, folkrika ekonomiska kraftcentra som storstäderna utgör. Därför tycker jag inte att herr Gustafson på något sätt har klarat upp det bohus-

Svar på interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

länska problemet genom att förklara att kraftverket enligt hans förslag ligger utanför Göteborgs stads gräns och alltså ligger i Bohuslän.

På tal om dessa regionsynpunkter vill jag framhålla att Stenungsund representerar en centralpunkt i ett rätt stort landsbygdsområde, som ligger ungefär mitt emellan ett par städer som drar åt var sitt håll. Det är alltså utsatt för risken att bli ett befolkningsvakuum, vilket också befolkningssiffrornas utveckling visar, om man nu inte skall räkna in gästerna, vilket man inte är benägen att göra, på samma sätt som de i området mantalsskrivna personerna.

Man har i Bohuslän erfarenhet av att tävlan mellan sommargäster och i bygden förankrat näringsliv i vissa sammanhang kan ge upphov till en kritisk situation. Man når en kritisk gräns — en hel del samhällen har gjort det — då det i orten förankrade näringslivet liksom tappar fästet på något sätt, och sedan blir det en olycklig spiralverkan, där ungdomen flyttar bort från området och sommargäster och andra köper upp fastigheter och hus och flyttar in. Rätt vad det är har hela bygden förvandlats till ett område med denna från många synpunkter tråkiga karaktär, som det blir när man inte har en tillräckligt talrik mantalsskriven befolkning, ett näringsliv som är tillräckligt bärkraftigt och en därtill anknuten kommunalstyrelse i orten.

Nu har vi ju från bohusbänkens sida här i riksdagen, såsom herr Johansson nyss påpekade, icke på ett förberedande stadium engagerat oss för den ena eller den andra platsen. Vi har naturligtvis hoppats och önskat att anläggningen skulle hamna inom landstingsområdet — fast inte heller detta har vi egentligen kunnat göra någonting åt — men vi har på ett förberedande stadium inte engagerat oss för den ena eller andra platsen, och det är ju inte heller

meningen att föra kommunalpolitik här i kammaren. Men när nu vederbörande verk har fastnat för en viss plats, som från länets synpunkt kan ha åtskilliga fördelar, och man sedan ifrån göteborgshåll tar upp frågan om var verket skall ligga, då förvånar jag mig inte över att stenungsundsborna blir en smula upprörda, ty den kommunala självstyrelsen bör ju utövas av de på platsen boende och det bör inte vara något slags kolonialstyrelse från en storkommun på annat håll. Jag förstår mycket väl, att man kan vara en smula upprörd bland dem som har att sköta kommunalfrågorna i Stenungsund, men jag hoppas att kommunikationsministern beaktar olika synpunkter. Skall man väga folkopinioner emot varandra, så har man inte minst anledning att ta hänsyn till dem som bo på orten och känner förhållandena där, ty de är ansvariga för dessa. Det är klart att stenungsundsborna vill ha både kraftverket och badgästerna. Jag förmodar, att om kommunikationsministern ger dem kraftverket kommer badgästerna också.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):
Herr talman! Med anledning av vad som nu sagts av herr Johansson i Torp och herr Svensson i Ljungskile kanske jag först skall yttra mig om sommargästerna och deras rätt att över huvud taget få yttra sig i något som helst sammanhang, när det gäller en ort, där de befinner sig. Jag håller fullständigt med herr Johansson i Torp, att när det gäller kommunala angelägenheter, skall de i kommunen mantalsskrivna bestämma i eget hus. Det är ingen tvekan om den saken. Det har jag aldrig bestritt. Men när herr Svensson i Ljungskile för sin del nu resonerar som om det vore Stenungsunds kommun som bygger detta kraftverk med en anläggningskostnad på nära 200 miljoner kronor, och säger, att den skall få bestämma denna sak själv och att inga, som bor

Svar på interpellation i anledning av förslag att förlägga ett planerat ångkraftverk till Stenungsund.

utanför Stenungsund, knappast ens herr Svensson i Ljungskile, som ju inte är mantalsskriven där, skulle få uttrycka en mening, så är det klart, att om man har sinne för humor, kan man uppskatta detta. Men när herr kommunikationsministern skall ta ställning till detta problem, behöver han inte, skulle jag tro, fästa avseende vid den synpunkten.

Vad jag vill påpeka är, att detta inte enbart är ett sommargästintresse. Det är nämligen Svenska naturskyddsföreningen, som har engagerat sig från sina synpunkter. Den har gjort det så objektivt som den kunnat och funnit, att det ur de synpunkter den har att bevaka är olämpligt att förlägga kraftverket till Stenungsund. Vattenfallsstyrelsen har ju motiverat sitt ställningstagande huvudsakligen med ekonomiska synpunkter. Om det nu skulle visa sig, att det är möjligt att förlägga kraftverket till Kungälv, som också är en ort, som inte är så förfärligt stor och som kan behöva ha möjligheter till utveckling, och att det bleve lika billigt att bygga där samt att man då skulle slippa de nackdelar, som är förbundna med stenungsundsprojektet, bör man ta detta under övertvägande. Jag vill instämma i herr Svenssons i Ljungskile uttalande, när han uttryckte förhoppningen, att ingenting kommer att lämnas obeaktat, när det gäller dessa problem, utan att alla de synpunkter, som har kommit fram i själva sakfrågan, kommer att beaktas.

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp): Herr talman! Jag vill bara rätta en liten missuppfattning. Jag har inte gjort gällande, att stenungsundsborna skulle bygga kraftverket.

Herr JOHANSSON i Torp (s): Herr talman! Herr Gustafsons i Göteborg åberopande av Svenska naturskyddsföreningen och dess synpunkter må ha sitt värde, men det var väl i all rimlighets namn inte riksdagens mening, när den

antog naturskyddslagen, att hela kommuner skulle förgås eller i varje fall stoppas i sin utveckling bara inte naturskyddet trädde för nära. Det var aldrig riksdagens mening, åtminstone inte min, då jag biträdde lagförslaget.

Sedan påpekar herr Gustafson i Göteborg mycket riktigt, att om kraftverket förlägges till Kungälv, blir det i alla fall förlagt inom landstingsområdet. Emellertid är det fråga om, huruvida det inte är, vad man på vanlig svenska kallar en hund begraven i detta, att vissa göteborgsintressen förordar kungälvsalternativet. Herr Gustafson i Göteborg påpekade, att oljebränsle skulle kunna tas i pipe lines från, observera Göteborgs oljehamn. Det ger mig anledning erinra om att en göteborgstidning för ett par dagar sedan uttryckte sin syn på saken på det sättet, att skulle det finnas utsikter att det utvecklade sig på så sätt, har Göteborgs stad all anledning att följa utvecklingen med största uppmärksamhet, ty då skall staten betala hamnavgifter till Göteborg. Där kom det ekonomiska intresset från storstaden fram, sedan må kommunalmän och riksdagsmän säga vad de vill. Måhända var den framställning, som kom till uttryck i tidningen, den uppriktigaste.

Det är inte alls säkert att Kungälv, trots att kungälvsalternativet nu stödes av Göteborg, längre fram kommer att få samma stöd av Göteborgs stad. Det kan hända att det blir ett nytt steg. Man kanske säger, att eftersom man skall gå till Göteborgs hamn med det flytande bränslet, är det lika bra att förlägga kraftverket ännu närmare Göteborg.

Jag har härmed endast velat säga, i den mån min röst når till staden Kungälv, som ett litet observandum för kommunalmännen där, att om Kungälv vill äta plommon med de stora är det bäst att se upp, ty annars kan det hända att man får kärnorna i synen. Det skulle i

Svar på interpellation ang. behovet av lokaler för skolsociala anordningar m. m.

så fall vara ett nytt försök från storstadens sida att kväva ett spirande näringsliv ute på landsbygden för att åstadkomma största möjliga ekonomiska favör för sig själv.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp): Herr talman! När det gäller den hund som herr Johansson i Torp anser vara begravd i denna fråga, vill jag försöka klara upp den saken och säga några ord om oljetransporten.

Det är visserligen sant att om man lägger en oljeledning från Göteborgs hamn, kan det medföra vissa hamnavgifter för Göteborgs hamns räkning. Nu är det emellertid så enligt upplysning som jag har fått, att det endast kommer att behövas cirka fem båtar per år — i början i varje fall — och detta är inte en ekonomisk faktor av den storleken, att den i någon större utsträckning skulle påverka ställningstagandet från Göteborg.

För övrigt vill jag fastslå vad jag sade i mitt första anförande, att Göteborgs stads myndigheter inte på något sätt tagit ställning till denna fråga. Om man tar upp oljan till Stenungsund, torde man i stället få betala ett ungefärligen motsvarande belopp för fördyrad frakt på grund av svårigheterna att komma upp till Stenungsund, men det kan väl ur herr Johanssons i Torp synpunkt vara likgiltigt, om beloppet går till rederierna eller till Göteborgs hamn.

Vidare sade herr Johansson i Torp, att Göteborg kanske har planer på att beröva även Kungälv detta ångkraftverk. Jag tror nog att de betänkligheter, som jag redovisade ifrån Göteborgs sida i fråga om ett kraftverk inom Göteborgs stad, är så stora att herr Johansson i Torp inte behöver befara någon sådan önskan. Det finns ingen önskan från Göteborgs stads sida att förkväva något näringsliv på landsbygden. Tvärtom har det märkts, att man inom Göteborgs stad är synnerligen angelägen att icke göra något sådant.

Sedan sade herr Johansson i Torp på tal om naturskyddet, att det inte är meningen att man bara skall ta hänsyn till naturskönheten och dess intressen. Naturskyddsföreningen har i sitt remissyttrande givetvis tryckt på dessa saker, men också påpekat de risker som kan vara förbundna för Stenungsunds kommun med att få ångkraftverket inom sitt område på grund av de olägenheter som kan uppstå för den övriga bebyggelsen.

Slutligen förhåller det sig inte så som herr Svensson i Ljungskile ville göra gällande, att man kan åberopa en absolut enhällig opinion i Stenungsunds kommun. Jag vet att den är mycket omfattande i de kommunala instanserna, men jag känner också exempel på att det finns folk boende inom Stenungsunds kommun som har en annan uppfattning i denna fråga.

Efter dessa repliker vill jag förnya min förhoppning om att de projekt som framkommer blir undersökta på ett sakligt sätt. Jag representerar inte några speciella intressen här på det ena eller andra sättet utan har endast velat se frågan utifrån vad jag anser vara riktigt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.

Svar på interpellation ang. behovet av lokaler för skolsociala anordningar m. m.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har fröken Eva Karlsson frågat mig, om jag anser, att vid skolbyggen lokaler för utövande av skolans huvuduppgifter är de mest angelägna eller om lokaler för de skolsociala anordningarna och samlingslokaler bör komma i främsta rummet, samt om jag avser att inom en snar framtid företaga åtgärder för att minska bristen på gymnastiklokaler och i så fall vilka.

Svar på interpellation ang. behovet av lokaler för skolsociala anordningar m. m.

Det torde vara kammaren välbekant, att begränsningen av skolbyggnadsverksamheten föranlett en noggrann angelägenhetsprövning av alla aktuella skolbyggnadsprojekt och av de olika lokaliteterna inom ett och samma projekt, så att man i första hand sökt få fram klassrum och vissa speciallokaler för den teoretiska och praktiska undervisningen. I andra hand har måst komma övriga lokaler. I vilken inbördes ordning man skall gradera dessa, t. ex. skolmåltidslokaler, aulor och gymnastiksal, kan naturligtvis vara föremål för olika meningar. När man i en situation av stark åtstramning på byggnadsmarknaden ställts inför tvänget att här göra ett val, har man nog i allmänhet kunnat konstatera, att det är gymnasiksalen och aulan, som lättast kan undvaras någon tid. Icke så att den fysiska fostern i och för sig skulle vara mindre betydelsefull, men denna är till sin natur icke lika bunden vid fasta lokaler som den teoretiska undervisningen utan torde hjälpligt under en övergångstid kunna bedrivas utomhus eller med mer provisoriska anordningar. På åtskilliga håll finnes även äldre gymnastiklokaler, vilka, om de också icke i allt uppfyller nutida krav på storlek och utrustning, dock är fullt användbara. I den mån dessa, såsom interpellanten framhåller, måst tagas i anspråk som klassrum, torde de åter kunna frigöras för sitt ändamål, allteftersom klassrumsbehovet täckes genom nybyggnader. När det gäller skolmåltidsverksamheten, som ju i princip är en helt ny företeelse i skolans liv, har man inte samma möjligheter att falla tillbaka på redan förefintliga lokaler och icke heller lika lätt att ordna med provisorier. Det torde väl även vara ställt utom allt tvivel, att denna verksamhet på de allra flesta håll omfattas med stort intresse och betraktas som en mycket angelägen och betydelsefull uppgift för samhället.

Om sålunda dessa synpunkter länge föranlett ett i det närmaste hundrapro-

centigt uppskjutande av gymnastiklokaler vid nybyggnader till en senare etapp, så kan jag glädja interpellanten med att man inom ecklesiastikdepartementet sedan någon tid bedömer läget så, att en del, låt vara tills vidare en relativt liten del, av skolbyggnadskvoten bör kunna användas för gymnastiklokaler, varvid främst sådana skolor och orter får tillgodose, där man kan vänta, att lokalerna kommer att fullt utnyttjas för skolans eget behov.

Även om det givetvis icke är möjligt att på länge inhämta eftersläpningen i fråga om gymnastiksal, så är det dock min förhoppning, att vi på detta sätt så småningom skall kunna tillgodose det mest trängande behovet av dylika lokaler.

Härpå yttrade:

Fröken KARLSSON (h): Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret. Mera tacksam skulle jag dock ha känt mig, om statsrådet ansett sig vara i tillfälle att ge löftet en sådan formulering, att vi kunnat räkna med att inom en snar framtid få det skriande behovet av klassrum och gymnastiksal fyllt. Statsrådet nöjer sig med att uttrycka den förhoppningen att så småningom få det mest trängande behovet fyllt. Det låter inte fullt så optimistiskt som önskvärt vore.

På min fråga huruvida statsrådet anser, att lokaler för skolans huvuduppgifter bör gå före andra lokaler säger statsrådet, att man vid noggrann prövning sökt få fram först klassrum och vissa speciallokaler för den teoretiska och praktiska undervisningen, i andra hand andra lokaler.

Jag delar helt statsrådets uppfattning att så bör ske. Jag har velat fästa statsrådets uppmärksamhet vid att man inte alltid i praktiken följer den ordningen. Självt är jag från ett skoldistrikt där vi i fråga om klassrum är så lyckligt lot-

Svar på interpellation ang. behovet av lokaler för skolsociala anordningar m. m.

tade, att vi f. n. ej behöver tillämpa den ur alla synpunkter förkastliga dubbelläsningen, men jag känner till alltför många orter i vårt land, där man nödgas låta barnen genomlida dubbelläsningens besvärligheter, ja, i många fall föra en ambulerande arbetstillvaro. Det är inga överord om jag kallar skolan ambulerande, när en småskoleklass får varje vecka läsa i ej mindre än sex olika klassrum.

Jag skall inte trötta med många exempel, även om det vore lätt att anföra en hel rad sådana. Enbart i Stockholm är klassrumsbristen 240, vilket betyder att så många klasser saknar egen lokal. I Malmö, rikets tredje stad, har man en dubbelläsning på över 50 procent. Under vårterminen 1953 saknade 258 klasser eget klassrum, trots att man — säkerligen beroende på lokalsvårigheter — icke hunnit längre än till 7-årig folkskola. Under senare år har byggts lokaler för bespisning i så stor utsträckning, att mellan 85 och 90 procent av folkskolans barn deltar i densamma. Det är inte min avsikt att undervärdera betydelsen av skolmåltider; även däri delar jag statsrådets uppfattning att det är en angelägen och betydelsefull uppgift för samhället. Jag skulle vilja tillägga, att det bör utbyggas på ett fördömligt sätt, där så är påkallat. Jag vill inte säga huruvida man i Malmö har det så dåligt ställt, att man måste tillgripa skolbespisning i någon större utsträckning. Jag vill inte uttala mig om huruvida behovet av bespisningen i Malmö är särskilt stor, men däremot vill jag bestämt påstå, att alla människor och framför allt barnen, även i Malmö, behöver en trygg arbetsmiljö — vilket i detta sammanhang betyder ett eget klassrum för varje klass. För såväl lärare som barn är det en ofrånkomlig förutsättning för gott resultat, och när det är en realitet är vi ett gott stycke på väg mot en förnäm skolreform.

Vad behovet av gymnastiksalar beträffar säger statsrådet, att man icke är

så bunden av fasta lokaler utan att gymnastik torde hjälpligt kunna under en övergångsperiod bedrivas utomhus eller i provisoriska lokaler.

Att gymnastiken ens nöjaktigt kan bedrivas på sätt statsrådet anger, ter sig för dem, som sysslar med skolarbetet och ser det så att säga inifrån, tämligen verklighetsfrämmande. Olämplig väderlek hindrar många gånger, och dessutom får man inte bortse från att skolhygien inte ens tillnärmelsevis kan tillgodoses, vare sig klassrummet användes eller skolgården. Barnen har inte tillgång till dusch och måste oftast utomhus gymnastisera i sina vanliga kläder. Man frågar sig, om det kan vara enbart hälsofrämjande. Att den s. k. sjukgymnastiken blir eftersatt säger sig självt.

Statsrådet säger, att detta provisorium skall gälla endast under en övergångstid. Hur lång denna kan bli är väl svårt att säga, men man har skäl att befara att den blir alltför lång, när statsrådet senare i sitt svar säger, att det givetvis icke är möjligt att på lång tid inhämta eftersläpningen. Eftersläpningen är skriande, mellan 550 och 600, enbart i Stockholm ett 100-tal. I Kalmar läns norra inspektionsområde har sedan 1945 icke byggts en enda gymnastiksal. I Oskarshamns stad med över 1 000 folkskolebarn finns ingen enda gymnastiksal för folkskolans behov. Detta förhållande får, som inspektören i Östergötlands läns västra inspektionsområde säger, »icke fortsätta, om inte stora värden av oersättlig natur skall spolieras». Jag vill tillägga att det behövs krafttag för att den svenska skolgymnastiken skall bli vad den var tidigare och sådan vi vill ha den.

Jag har med det anförda velat visa på befintliga brister inom här berörda skolområden och vill sluta med att uttala förhoppningen om att det skall yppa sig möjligheter för statsrådet att snarast medverka till att alla tidens barn får ett eget klassrum. Det behöver både lärare och barn. Jag önskar att för

Svar på interpellation ang. behovet av lokaler för skolsociala anordningar m. m.

alla barn i alla skolformer skall beredas drägliga förhållanden under skoltiden.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON: Herr talman! Vi har här tidigare talat om den kommunala självstyrelsen och att det skulle vara de, som är mantalsskrivna på en ort, som skulle få lov att rätt mycket utöva beslutanderätten. Jag kan upplysa den ärade interpellanten om att vid avvägningen av frågan om vilka lokaler som skall komma till utförande har vi rätt mycket — och jag tror att vi kommer att göra det i ännu högre grad — tagit hänsyn till vad de beslutande myndigheterna på vederbörande ort sätter som främsta mål.

Fröken KARLSSON (h) kort genmäle: Herr talman! Jag skulle vilja säga att det är väl ändå så, att om det visar sig att de kommunala myndigheterna gör ett misstag, vilket jag inte säger att de gör, är det statsrådet som har att se till att det rättas till. Det är dock på statsrådet som ansvaret ytterst vilar. Sedan är det väl också så, som jag har mig bekant från min egen hemort, att trots att myndigheterna vid upprepade tillfällen gjort framställning i ärendet, de inte fått sina önskemål tillgodosedda i den utsträckning och i den ordning som vederbörande skolmyndigheter har önskat.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k): Herr talman! Statsrådets sista påstående, att man i de flesta fall handlar i samförstånd med kommunen och den kommunala självstyrelsen, gäller inte alls beträffande Stockholm och de större städerna. Tvärtom föreligger det sedan lång tid tillbaka mycket skarpa motsättningar mellan kommunernas ledningar och rikets styrelse beträffande byggnadsfrågorna.

Till de siffror som fröken Karlsson här anfört vill jag lägga några exempel från den stad där riksdagen samman-

träder, alltså från Stockholm. Staden expanderar ju kraftigt, huvudsakligen utom tullarna, och redan i fjol saknades i de nybyggda områdena 65 gymnastiksalar, 20 bad — 17 samlingslokaler och 7 planerade skolbespisningslokaler. Som fröken Karlsson här anfört, har antalet eftersläpande gymnastiklokaler nu ökat till närmare 100.

Det är att märka att inte heller statsrådets påstående att det finns någorlunda goda ersättningslokaler håller streck i ytterområdena. Där »saknas alla möjligheter att ordna gymnastikundervisningen inom andra lokaler inom stadsdelen. Skolungdomen i dessa områden har därför praktiskt taget berövats alla möjligheter till regelmässig fysisk fostran.» Det är inte bara jag som säger detta, utan det är folkskoledirektionen i Stockholm. Av alla de som årligen slutar folkskolan är det tusentals här i staden, som aldrig någonsin har utövat gymnastik i en för ändamålet byggd lokal. Även i den inre staden är det mycket dålig tillgång på ersättningslokaler. Genom den eftersläpning som uppkommit skulle det redan i fjol ha blivit 7,7 miljoner kronor dyrare att bygga gymnastiklokalerna, än om de hade byggts kontinuerligt och samtidigt med skolbyggnaderna i övrigt. Denna kostnadsstegring är större än statsanslagen till dessa gymnastiklokaler. Här i Stockholm är det cirka 40 procent av skolbarnen — i absoluta tal närmare 30 000 — som icke får någon gymnastikundervisning i riktiga gymnastiklokaler.

Vidare är att märka, att gymnastiklokalerna också bör vara centrum för traktens övriga befolkning, och de brukar också användas för inomhussport. Det är inte några små befolkningsgrupper det här rör sig om. I Stockholms förorter saknar man i dag i de nybyggda delarna gymnastiklokaler för områden med en befolkning på inte mindre än 300 000 människor. Den tillbakagång i vår inomhusidrott, som kunnat

Svar på interpellation ang. behovet av lokaler för skolsociala anordningar m. m.

konstateras framför allt i storstäderna, torde stå i direkt samband med att det inte finns några lokaler där ungdomarna kan träna och öva sig, och det kommer att gå bakåt ytterligare, om det inte blir en förändring snart.

Statsrådet nöjde sig med att hänvisa till den gamla angelägenhetsprövningen, som sedan länge är mogen för omredigering, och gav ett vagt löfte om att man nu skulle i mycket blygsam form börja tillgodose de aktuella kraven. Hittills har man för Stockholms vidkommande bara sagt nej, och undan för undan har det ackumulerats ett behov av gymnastiklokaler, som är så stort att det blir svårt att komma i fatt. Det är på tiden att det nu reses en mycket stark opinion. Det har nämligen gått långt, när kulturborgarrådet i Stockholm öppet förklarar, att det är ett groteskt tillstånd som råder och att man måste överväga att lägga ned all gymnastikundervisning, om det inte snart sker en ändring. Det är i Per Henrik Lings gamla land det gått så långt! Jag tror inte att det är ecklesiastikministern som därvidlag är det stora hindret. Jag tror det är finansministern, och som kammaren vet är det inte så lätt att rubba det hindret! Jag tror att läget i dag är så prekärt, att en opposition måste sättas in för att åtminstone få något byggt. Vi bör få i gång åtminstone årskvoter. Sedan kan vi börja knappa in på den eftersläpning i gymnastiklokalbyggnationen, som påtalats i denna interpellationsdebatt.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet PERSSON: Herr talman! Det är inte, som den föregående talararen tycktes tro, omöjligheten att få fram de stalliga bidrag som här kräves, som är orsaken till inskränkningar i byggnadsverksamheten, och det tror jag att praktiskt taget var och en i denna kammare vet. Svårigheten ligger i att avväga våra samlade resurser på byggnadsfronten. Om jag frågade dem

som yttrat sig här i debatten, om de kunde ange vilka kvoter vi skulle kunna minska för att öka skolbyggnadskvoten, tror jag inte de skulle kunna bli överens, och jag tror ännu mindre att kammaren skulle vara det, om det gällde att besluta i saken.

Det är alltså omöjligheten att bygga hur mycket som helst som är orsaken till svårigheterna. Därav följer också att det inte kan förhålla sig så som herr Johansson i Stockholm uppger, att vi inte är i samförstånd med vederbörande myndigheter i Stockholm beträffande fördelningen av kvoten. Vad vi i ecklesiastikdepartementet skall göra — det vill jag också erinra interpellanten om — är att verkställa en fördelning mellan de olika orterna. Att Stockholm inte kan få hur mycket som helst och inte Malmö heller, är ingen av kammarens ledamöter obekant. Men jag vågar ytterligare uppge, att vi i stort sett varit i samförstånd med vederbörande kommunala myndigheter beträffande uppdelningen av den skolbyggnadskvot som kunnat medgivas dessa städer.

Besvärigheterna på området har tyvärr mycket hårt gått ut över gymnastiksalar på en så stor och snabbt växande ort som Stockholm. Om jag inte är felaktigt underrättad har emellertid stockholmsmyndigheterna visat synnerligen stor förmåga att ordna provisorier för gymnastiken, låt vara enkla i jämförelse med nya fullgoda gymnastiksalar. Men nog har det gått att klara det hela hittills. Vi kommer som sagt att medge uppförande av åtskilliga gymnastiklokaler under den närmaste tiden, och då skall väl inte kungl. huvudstaden bli utan sin del.

Fröken VINGE (fp): Herr talman! Just på grund av våra begränsade resurser är det ju viktigt att vi handlar ekonomiskt. Varje kommunalman vet att det system man för närvarande tillämpar på detta område, uppförande av

Svar på interpellation ang. behovet av lokaler för skolsociala anordningar m. m.

byggnader i etapper, innebär ett oerhört slöseri. Det går åt mer arbetskraft och ibland mer material när man på detta sätt nödgas avsluta ett arbete ena året för att kanske börja på nytt nästa. Jag skulle vilja hemställa till statsrådet att framför allt söka se till att vi kommer bort från dessa etappbyggen och får göra en hel skolanläggning färdig på en gång.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k): Herr talman! Jag har inte alls hävdad att det var omöjligheten att få fram statsanslag som härvidlag var hindrande. Jag har klart sagt ifrån, att det var kvoteringen och den s. k. angelägenhetsprövningen som var i vägen. Statsbidragen nämnde jag endast för att visa att eftersläpningen medför, att dessa gymnastiklokaler i dag kostar så mycket mer än de skulle ha gjort om de byggts samtidigt med skolorna.

Statsrådet Persson hävdade att det gäller att fördela och sade att Stockholm och andra städer inte kunde få så mycket de ville. Men, herr statsråd, åtminstone borde väl Stockholm, med hänsyn till den väldiga nyinflyttning som ägt rum hit, ha fått någonting. Det har emellertid sagts ett mycket kyligt nej på snart sagt alla propåer härifrån i den vägen under senare år.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON: Till den siste talaren vill jag bara säga att Stockholm de senare åren har brukat få bygga för ungefär 16 å 18 miljoner kronor till folkskolorna av en samlat kvot i landet på mellan 140 och 150 miljoner. Det är alltså ingen liten del som kommit huvudstaden till godo.

Jag vill erinra fröken Vinge om att vi sedan någon tid faktiskt har minskat rätt väsentligt på etappbyggandet. Vi har på senare tid inte beslutat sådana etappbyggen, att byggnadskroppar så att säga skurits sönder, och det hoppas vi kunna undvika också i fortsättningen.

Men vi har inte medgivit uppförande av ett och annat fristående hus inom en större skolanläggning, varigenom det i många fall blivit just gymnastiksalarna som drabbats.

Fröken KARLSSON (h): Herr talman! Det har väl inte undgått statsrådet, att man vid dessa etapputvidgningar av skolor i flera fall låtit flygelbyggnader, som skulle ha innehållit lärosalar, stå tillbaka för exempelvis bespisningslokaler. Jag vill ytterligare poängtera, att jag är vän av barnbespisningen och är angelägen att det byggs lokaler för den. Men det måste väl ändå vara absolut nödvändigt att lokaler för undervisningen kommer till, och då menar jag att om det inte finns mer än en viss kvot att använda, så bör det ses till att denna används så, att den kommer undervisningen till godo på bästa möjliga sätt. Jag kan bara erinra om Solängens skola i Gävle — där fattas flera klassrum, och i Spjuttorps skola är det likadant.

Vad Svalöv beträffar vill jag med anledning av statsrådets påstående, att det bara är fristående byggnader som man inte beviljar medel till, säga att det blir väl i alla fall ett etappbygge. I Svalöv har man ännu inte fått lov att uppföra hela sin skola. Där fördyras skolan just genom att man bygger i etapper, det må sedan vara halva hus eller hela flyglar som man väntar med.

Jag har alltså velat säga, att det vore önskvärt att skolbyggnadskvoten kunde ökas, men så länge det inte går är det väl nödvändigt att man desto noggrannare ser till att skolornas viktigaste behov blir tillgodosedda.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k): Herr talman! Det är inte alls så svårt att hitta ett alternativförslag för att få fram gymnastiklokaler. Denna debatt gäller ju i första hand dem och i andra hand barnens samlings- och bespisningslokaler.

Interpellation ang. handläggningen av mål angående sjöregleringar.

Att skolorna i Stockholm fått en stor del av anslaget och att det byggts en rad skolor, vill jag inte bestrida; det byggdes ju enbart i fjol tio skolor, men det var av rena nödtvånget för att inte analfabetismen skulle vinna återinsteg här i landet. Vad jag vill framhålla är emellertid att man sade nej till gymnastiklokaler. Det står i den svenska skollagen att barnen har rätt till gymnastikundervisning, men kulturborgarrådet i Stockholm tvingas säga, att man snart inte är i stånd att fullfölja denna skollagens bestämmelse utan måste begå författningsbrott.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **PERSSON**: Herr talman! Om Stockholms stad hade ansett sig kunna gå in för samma duplicering som Malmö, så hade Stockholm kunnat undgå att bygga åtskilliga delar av skolor och säkerligen kunnat få gymnastiklokaler i stället. Jag har ställt frågan till vederbörande myndigheter här i Stockholm, om de vill göra på det sättet, men de har visat på de stora kommunikationssvårigheterna och förklarat sig inte vara villiga att gå in på en sådan lösning. Jag har då böjt mig för detta.

Däremot skall jag villigt erkänna att jag inte har ställt frågan till Malmö, om de skulle vilja minska litet på dupliceringen genom att skära ned barnbispisningen, men i Malmö är man tydligen van vid dupliceringen och finner sig någorlunda i systemet, så att man anser, att barnbispisningslokalerna är av utomordentligt värde.

Vad beträffar den omständigheten, att vi en och annan gång har låtit en viss flygel eller en viss småskolebyggnad inom en större skolanläggning anstå, så har det skett i samförstånd med vederbörande skolmyndigheter på orten.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7.

Föredrogs var för sig och hänvisades till bevillningsutskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner, nämligen

nr 237, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet samt angående handräckning i skatteärenden, m. m.; och

nr 238, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å kvarlåtenskap.

§ 8.

Föredrogs den av fru *Sjöstrand* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående prövning av frågan om statsbidrag till byggnadsarbeten för allmänna läroverk.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Interpellation ang. handläggningen av mål angående sjöregleringar.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **AGERBERG** (h), som anförde: Herr talman! Det har vid åtskilliga tillfällen, bl. a. i ett par motioner till innevarande års riksdag, påvisats, hur de stora sjöregleringarna i Norrland medfört allvarliga skadeverkningar och nackdelar i många olika avseenden för de bygder och deras innevånare, som drabbas av dessa regleringar. Den stora nytta för hela landet, som ett bättre utnyttjande av vattenkraftsresurserna medför, gör givetvis, att åtgärderna i allmänhet måste accepteras trots de olägenheter, som uppstår för enskilda människor. För dessa olägenheter skall

Interpellation ang. handläggningen av mål angående sjöregleringar.

för övrigt lämnas ersättningar, som håller de därav drabbade skadeslösa.

I vissa avseenden är emellertid förhållandena på detta område mycket otillfredsställande. Sedan ansökning om tillstånd till reglering ingivits, värdering av de skador, som kommer att uppstå verkställt — i allmänhet dels av de sökande och dels av de skadelidande — och regleringarna i många fall genomförts, tar det ofta en orimligt lång tid innan vattendomstolarna slutbehandlat målen och ersättningarna fastställts. Detta medför en stark irritation och icke sällan en känsla av rättslöshet i de bygder, där sjöregleringarna går fram.

Som ett exempel kan jag nämna regleringen av Kallsjögruppens sjöar i Jämtland (Kallsjön, Torrön, Juveln, Rensjöarna och Anjan), där man nog utan överdrift skulle kunna beteckna förhållandena som upprörande. Ansökningar om tillfällig reglering av dessa sjöar ingavs första gången i början av 1940. De första tillfälliga regleringstillstånden gavs i april och maj 1940. Alltsedan 1941 föreligger tillstånd till tillfällig reglering av sjöarna i den omfattning regleringarna nu är genomförda. Dessa tillstånd utlöper 1954 och 1955. Det har emellertid uppgivits, att några tillstånd enligt vattenlagen av allt att döma icke kommer att meddelas vid utgången av de nu löpande tillfälliga regleringsperioderna, utan man torde få räkna med att, om icke några åtgärder vidtagas ifråga om vattendomstolens arbetsförhållanden, tillstånd till reglering enligt vattenlagen icke kan föreligga förrän mot slutet av 1950-talet.

Som ett annat exempel kan jag nämna regleringen av Långans sjöar, också i Jämtland. Målet angående reglering av dessa sjöar har varit anhängiggjort hos vattendomstolen sedan 1942 och 1943. Regleringarna genomfördes i nuvarande omfattning i början av 1940-talet utan att vattendomstolens tillstånd avvakta-

des. I början av 1951 gjordes anmälan av vederbörande fiskeriintendent till landsfogden i Jämtlands län om att regleringarna genomförts utan laga tillstånd. I slutet av året meddelades därefter tillfälligt tillstånd till reglering i den omfattning den då redan var genomförd. Tillståndet utlöper emellertid vid instundande årsskifte och slutdom anses nu kunna påräknas tidigast 1955.

Det säger sig självt, att sådana förhållanden skapar stark irritation och olust framförallt bland de markägare, som fått stora delar av sina fastigheter överdämda utan att samtidigt få någon ersättning därför och som nu får gå år efter år och vänta på besked om vilken ersättning, som eventuellt kommer att utdömas. Det gör inte saken bättre att överdämningen i vissa fall skett helt utan tillstånd. Det förekommer givetvis, att en del markägare träffar frivillig överenskommelse om ersättning, många kanske därför att de numera anser det hopplöst att vänta på domstolsutslag under deras livstid. Men det har också förekommit, att man i sådana fall träffat avtal om betydligt lägre ersättningar, än vattendomstolen senare utdömt i liknande fall, vilket helt naturligt också bidragit till att skapa irritation.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att även sökandena i regleringsmålen, vattenfallsstyrelsen och regleringsföreningarna, vid olika tillfällen framhållit de stora olägenheter ur allmän synpunkt och de stora förluster, som uppstår genom de långvariga förseningarna vid vattenmålens behandling.

Även för vattendomstolarnas personal måste de nuvarande förhållandena vara mycket otillfredsställande, då trots en mycket stor arbetsbörda de arbetsuppgifter, som åligger domstolarna, icke medhinnes i rimlig tid. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att vad som i det föregående anförts icke innebär

Interpellation ang. importregleringen för linolja m. m.

något klander mot vattendomstolens befattningshavare.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande frågor:

1) Har herr statsrådet sin uppmärksamhet riktad på de missförhållanden, som framför allt ur markägarnas synpunkt råder inom de områden, där de stora sjöregleringarna genomföres?

2) Har herr statsrådet i så fall för avsikt att vidtaga åtgärder, som medför en snabbare handläggning av mål angående sjöregleringar vid vattendomstolarna?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10.

Interpellation ang. importregleringen för linolja m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr NYGREN (h), som yttrade: Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 196 till årets riksdag angående utformningen av det tekniska systemet för stödet av den inhemska smörproduktionen m. m. framlades förslag om en omläggning av det gällande accis- och clearingssystemet. Förslaget innebar bl. a. att linfrö och icke härdad linolja skulle falla utanför regleringssystemet. Propositionen tillstyrktes av bevillningsutskottet och bifölls av riksdagen. I anslutning härtill utfärdade Kungl. Maj:t en den 23 juni 1953 dagtecknad förordning, nr 395, angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror m. m. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 1953.

I skrivelse den 12 juni 1953 hemställde jordbruksnämnden hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte lämna utan erinran att clearingssystemet för linolja bibehölls intill utgången av februari månad 1954. Sedermera har från jordbruksnämnden ingivits en inom nämnden den 28 oktober 1953 upprättad pro-

memoria i ämnet, enligt vilken jordbruksnämnden den 27 oktober 1953 beslutat, att importregleringen för linolja skall upphävas från och med den 1 december 1953. Kungl. Maj:t har därefter i skrivelse den 6 november 1953 lämnat utan erinran att regleringssystemet för linolja bibehålles intill utgången av november 1953.

Genom uttagande av clearingavgift under en tid av 5 månader efter det denna skulle ha upphört har linoljan kommit att betinga ett pris, som med cirka 1 krona per kg överstiger det pris som skulle ha varit gällande, därest föreskrifterna i förordningen nr 395 hade tillämpats.

Under åberopande av vad här anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet att ett statens administrativa organ har befogenhet att frångå bestämmelserna i en förordning, som tillkommit efter beslut av riksdagen och Kungl. Maj:t?

2. Vad är anledningen till att Kungl. Maj:t lämnat jordbruksnämndens åtgärd att i strid mot gällande författning uttaga clearingavgift för icke härdad linolja utan erinran?

3. Har statsrådet för avsikt att tillse, att de sålunda utan lagligt stöd uttagna clearingavgifterna restitueras?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 393, till Konungen med förslag till lag om hälso- och sjukvård vid krig och andra utomordentliga förhållanden (krigssjukvårdslag).

§ 12.

Anmäldes, att till kammaren avlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 239,

med förslag till lag om ändrad lydelse
av 1 § lagen den 6 juni 1952 (nr 375)
med särskilda bestämmelser rörande
riksbankens sedelutgivning.

Denna proposition bordlades.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.04 em.

In fidem
Gunnar Britth.
